

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Martina Procházková

Etický kodex zodpovědnosti

Olomouc 2013

vedoucí práce: ThMgr. Dušan Špiner, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu.

V Kostelci na Hané dne 8. 4. 2013

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych zde poděkovala ThMgr. Dušanu Špinerovi, Ph.D. za jeho odborné vedení bakalářské práce, ochotu, trpělivost a cenné rady při psaní této práce. Také bych chtěla poděkovat Ing. Josefu Zbořilovi, Ph.D. za užitečné rady a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mým rodičům, kteří mi byli po celou dobu studia oporou.

ÚVOD.....	6
1 ETICKÉ KODEXY	8
1.1 Význam pojmu „Etický kodex“	8
1.2 Kodexy v minulosti.....	8
1.3 Vytváření etických kodexů a postihy za nedodržování	10
2 ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY.....	11
2.1 Policejní etika	11
2.2 Hodnoty policejní profese.....	11
2.3 Etický kodex Policie České republiky	12
3 ETICKÝ KODEX PEDAGOGA	13
3.1 Charta učitelů.....	14
3.2 Vztah pedagoga a žáka.....	14
3.3 Učitelské desatero	15
3.4 Odpovědnost pedagoga.....	16
3.5 Etický kodex křesťanského učitele	17
4 ETICKÝ KODEX MASOVÝCH MÉDIÍ.....	19
4.1 Funkce masmédií	19
4.2 Informační etika.....	20
4.2.1 Etické zásady platící pro tvůrce, uživatele a zprostředkovatele informací .	20
4.2.2 Rozvoje a možnosti informační etiky.....	22
4.3 Tisk	23
4.3.1 Novinářská etika.....	23
4.3.2 Etický kodex novináře.....	24
4.4 Internet	25
4.4.1 Netiquette	26
4.4.2 Desatero přikázání počítačové etiky	26
4.5 Rozhlas.....	27
4.5.1 Kodex Českého rozhlasu.....	28
4.6 Televize.....	28
4.6.1 Kodex Česká televize	28
5 ETICKÝ KODEX RODIČŮ	29

5.1 Rodina.....	29
5.2 Úloha (funkce) rodiny a povinnosti rodičů.....	29
5.3 Etika v rodině.....	31
5.4 Etika výchovy	31
5.5 Desatero rodičů	32
5.6 Co nám děti vzkazují	33
5.7 Co by měli rodiče každý den říkat svým dětem.....	34
5.8 Pravá rodičovská láska.....	35
5.9 Odměny a tresty	36
5.10 Pravidla v rodině	37
ZÁVĚR.....	38
LITERATURA A ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	39
SEZNAM PŘÍLOH	42

ÚVOD

Etické kodexy a s nimi spojená zodpovědnost mě oslovily na základě absolvování povinné praxe na základní škole. V rámci občanské výchovy jsem zjistila, že žáci vědí jen málo o autoritách, které za ně zodpovídají, nebo si ani neuvědomují, jakými autoritami jsou ovlivňováni.

V každém prostředí na děti působí jiná autorita, která má také povinnost za ně zodpovídat. Doma jsou to hlavně rodiče, mající na děti podstatný vliv a podle zákona nesou za své děti zodpovědnost. Ve škole přebírají hlavní funkci pedagogové. Další autoritou jsou pro děti představitelé represivních složek státu reprezentované v první řadě příslušníky Policie České republiky. Mezi všemi ostatními, jsou v dnešní době děti ovlivňovány především hromadnými sdělovacími prostředky – masovými médii. Při práci s dětmi je nejen důležité dbát na povinnosti stanovené zákonem, ale i dodržovat morální pravidla, která jsou obsažena v etických kodexech daných profesí. Z výše uvedených autorit je Policie České republiky jediná, která má svůj vlastní etický kodex. Pedagogové, rodiče a masová média ho dosud postrádají.

Cílem mé práce je tedy vytvořit přehled etických kodexů, popřípadě přehled pravidel a povinností autorit, které na děti působí ve školním i mimoškolním prostředí, a u kterých lze očekávat, že mají na děti největší morální vliv a nesou tudíž největší zodpovědnost za jejich chování a morální hodnoty.

V první kapitole se zaměřím na etické kodexy z obecného hlediska a uvedu příklady kodexů v minulosti. Ve druhé kapitole shrnu pravidla policejní etiky a budu se zabývat základními hodnotami, které jsou důležité při vykonávání policejní profese. V poslední řadě určím hlavní body Etického kodexu Policie České republiky. Třetí kapitola bude patřit pedagogům, kde vytyčím souhrn pravidel a povinností, podle kterých by se měli řídit při vykonávání své profese. Zaměřím se na vztah mezi pedagogem a žákem a vymezím odpovědnost pedagogů vůči žákům a rodičům. Čtvrtá kapitola bude pojednávat o masových médiích a jejich pravidlech informační etiky. Konkrétně se zaměřím na ta média, která patří dnes mezi nejběžnější - tj. tisk (noviny), Internet, rozhlas (rádio) a televize. V poslední kapitole se soustředím na pravidla a povinnosti rodičů, funkci a úlohu rodiny a budu se zabývat etikou výchovy v rodině.

Tato bakalářská práce by mohla být přínosem ve výchovně-vzdělávacím procesu v rámci občanské nebo etické výchovy na základních školách, protože je důležité, aby děti věděly alespoň základní informace, které se týkají pravidel a povinností již zmíněných autorit.

1 ETICKÉ KODEXY

1.1 Význam pojmu „Etický kodex“

Každé určité společenství má své mravní zásady a mravní pravidla (normy), které patří k nedílné součásti jejich morálky. Upravují vztahy mezi jednotlivci daného společenství a dále také tyto vztahy kodifikují vymezením přípustného a tolerovaného chování. Normy mají za úkol společnost nejen chránit, ale také jí pomáhat při orientaci v žádoucím směru. Etické kodexy vznikají převážně ve společenství, kde není plně zažitá morálka, aby tím docílily ideálního jednání a chování přípustného v daném společenství.¹

Obecně **kodeks** je souhrn určitých předpisů, norem nebo zvyklostí, které jsou dodržovány v určitém oboru či společenství. Mluvíme-li o **etickém kodexu**, máme na mysli pravidla a normy týkající se morálky. Písemný etický kodex dává na vědomí okolnímu světu, že zaměstnanci daného společenství usilují o etické postupy. Zaměstnanci si tak nemohou případné neetické chování zdůvodnit jako přijatelné, protože se musí řídit podle jasně stanovených hranic etického kodexu.²

1.2 Kodexy v minulosti

Počátky etických kodexů sahají do dávné minulosti, kdy měly právní charakter. Většina těchto kodexů byla zároveň zákoníky, tudíž za jejich nedodržování platily různé postihy.

Za jeden z nejstarších dochovaných kodexů v minulosti lze považovat **Chammurabiho zákoník**, někdy také nazývaný kodex krále Chammurabiho. Pochází z období Starobabylónské říše a jejím autorem je král Chammurabi, který tímto kodexem reformoval a kodifikoval trestní, občanské a obchodní právo a dal tak své říši jednotný právní řád. Přesné datum vzniku kodexu není známo, ale uvádí se přibližně rok 1686 před naším letopočtem.³

Celosvětově známým kodexem je bezesporu **Desatero Božích přikázání**, původně **deset slov Božích**. Podle Starého zákona předal Hospodin na hoře Sinaj Mojžíšovi dvě desky s přikázáními, které měly sloužit lidu jako vodítko pro nový život. O této Boží smlouvě lidem pojednává druhá (Exodus) a pátá (Deuteronomium) kniha Mojžíšova. Pro židy i křesťany

¹ DOROTÍKOVÁ, S. Profesní etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta. 2003. str. 39.

² DOLISTA, J., JEŽEK, R. Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 2006. str. 65.

³ ČAPKA, F. Slovník českých a světových dějin. Brno: CERM. 1998. str. 137.

na celém světě má Desatero obrovský význam. Pojednává o správném chování a dalo by se říci, že jde o směrnici, kterou by měli všichni lidé dodržovat a vážit si jí.

Z období římského císařství pochází **Codex Theodosianus**, vypracovaný na příkaz byzantského císaře Theodosia II.. Jedná se o římskou právní sbírku z roku 438 našeho letopočtu. Daleko větší význam má ovšem **Justiniánův kodex**, který je součástí Corpus iuris civilis (sbírky občanského práva), jenž nabyl platnost kolem roku 529 našeho letopočtu a jeho vznik má na svědomí císař Justinián I.⁴

Velkomoravská říše měla ve své době **Zákon sudnyj ljudem**, který sepsal Konstantin, ale autorství je někdy připisováno jeho žákům. Kromě toho, že plnil funkci civilního zákoníku, to byl i první právní spis psaný staroslověnštinou. Obsahoval mimo jiné tresty za těžké zločiny, práva soudních svědků, rozdělování válečné kořisti, práva azylu v kostelech a nerozlučitelnost křesťanského manželství. Kodex měl převážně praktický význam a byl sepsán tak, aby mu rozuměla i laická veřejnost.⁵

Hippokratova přísaha, údajně sepsaná antickým filozofem a lékařem Hippokratem. Stále více se však debatuje o tom, že autorem přísahy mohli být jeho žáci nebo dokonce žáci filozofa Pythagora. Obsahuje základní etické principy týkající se lékařské vědy. Dnešní text přísahy se od původního starověkého trochu liší, ale nic to nemění na tom, že Hippokratovu přísahu, tedy neoficiální lékařský kodex, musí dodržovat všichni lékaři.

Ve středověku sloužily kodexy jako nástroj, jak přimět příslušníky jednotlivých profesí, aby dodržovali pravidla dané morálky. Jako příklad můžeme uvést řemeslníky, kteří se sdružovali do tzv. **cechů**, kterým museli být odpovědní za odbornou úroveň poctivě vykonávaného řemesla.⁶

Neméně známý je též **kult rytíře**, který byl ve své době velmi uznávaný. Rytíři měli svůj nepsaný kodex (rytířský ideál), kterého se drželi, uplatňovali ho a byli na něj hrdí. Mezi hlavní zásady rytíře patřila vojenská povinnost, věrnost svému pánu, oddanost Bohu a úcta k dámě, šlechtnost, čestnost, pokora a v určité míře i hrdost. Svým slibem se rytíři zavazovali plnit povinnosti a dodržovat mravní hodnoty spojené s kultem rytíře. Při porušení slibu ztratili svou rytířskou čest, která byla nejvyšším vzorem rytířského ideálu.⁷

V Anglii vydal král Jan I. Bezzemek **Magnu chartu libertatum**, neboli Velkou listinu práv a svobod. Byl to první právní dokument, který omezoval pravomoc panovníka

⁴ ČAPKA, F. Slovník českých a světových dějin. Brno: CERM. 1998. str. 137.

⁵ ČAPKA, F. Slovník českých a světových dějin. Brno: CERM. 1998. str. 378.

⁶ DOROTÍKOVÁ, S. Profesionální etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta. 2003. str. 40.

⁷ FLORI, J. Rytíři a rytířství ve středověku. Praha: Vyšehrad. 2008. str. 9.

ve prospěch šlechty a měšťanstva.⁸ Tato listina se zasloužila o vývoj současného ústavního práva a ovlivnila například Ústavu Spojených států amerických.

Čtyři pražské artikuly - společný husitský program lze také považovat za kodex. Husité v něm stručně shrnuli svoje základní principy pojetí božího zákona (přijímání pod obojím způsobem, trestání smrtelných hříchů, svobodné kázání slova božího a zákaz světského panování církve).

Doba technické revoluce s sebou přinesla jisté změny. Z řemeslníků, kteří se dříve sdružovali do cechů, se stali dělníci pracující ve výrobních podnicích a usilující o zisk. Nepísané kodexy a pravidla, určující morálku daných profesí, se postupně začaly měnit na zákonné normy. Právo stanoví přípustné a nepřípustné normy tím, že určí sankce za nedodržování, ale nedokáže usměrnit chování a jednání lidí v celé společnosti.

Etické kodexy znovu našly svoje uplatnění až ve dvacátém století. Vzrůstající podnikatelská sféra zjistila, že ani právní normy nemohou v dostatečné míře zajistit a upravit vztahy mezi zaměstnanci. Díky tomuto impulsu se dostává do popředí profesní etika a s ní spojené vytváření etických kodexů ve firmách, ve společenstvích jako například zdravotnictví, novinářství, bankovníctví, stavebnictví apod.

1.3 Vytváření etických kodexů a postihy za nedodržování

Tvorba etických kodexů z pravidla spadá na vedení určitého společenství. Vedení si vytyčí, jaké konkrétní morální zásady by se měly v daném společenství dodržovat a dohlíží na jejich plnění. Při porušení může uplatňovat postihy formou sankcí, které jsou v tomhle směru různé, počínaje mediální kritikou nebo silou veřejného mínění. Nedodržování etického kodexu není vynutitelné zákonem, i když obsahuje některé normy, které se slučují s právním kodexem. Při zabití člověka uloží soud pachateli trest, protože porušil zákon, ale nikoliv z důvodu morálního.⁹

⁸ ČAPKA, F. Slovník českých a světových dějin. Brno: CERM. 1998. str. 193.

⁹ DOROTÍKOVÁ, S. Profesní etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta. 2003. str. 41 - 42.

2 ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Policie České republiky (PČR), jako represivní složka státu, má za úkol udržovat ve státě pořádek a zajišťovat vnitřní bezpečnost. Činnost PČR má na starosti policejní prezidium, kterému velí policejní prezident. Ten odpovídá za práci policie ministru vnitra. Příslušníci PČR se nazývají policisté a postavením k České republice jsou ve služebním poměru. Každý policista musí v den svého nástupu do služby skládat slib: *Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.*¹⁰

Jak jsem již uvedla na začátku, každé určité společenství se řídí mravními zásadami a pravidly, které upravují chování a jednání v tomto společenství. PČR netvoří výjimku, i zde se musí dodržovat pravidla a etické zásady související s vykonáváním služební funkce.

2.1 Policejní etika

Policejní profese je po fyzické, psychické i morální stránce velmi náročná. Každý den řeší policisté ve své práci řadu morálních dilemat, rozhodují se v obtížných situacích a řeší konflikty mezi dobrem a zlem. Svoji profesi musí vykonávat v souladu se zákony České republiky a policejní etikou. Policejní etika napomáhá policistům vykonávat svoji práci nejen podle služebních předpisů, které musí nutně dodržovat, ale i podle etických norem a hodnot.¹¹

2.2 Hodnoty policejní profese

Hodnoty policejní profese netvoří výčet nařízení nebo pravidel, ale jedná se o základní principy uznávané morálními názory. Napomáhají k předvídatelnosti policejního jednání (předpokládá se, že policista užije své síly pouze v minimální nezbytné míře a ne proto, aby tím dokázal svou převahu). Tyto hodnoty zdůrazňují důležitost zásad vyžadovaných od policistů. Žebříček nejdůležitějších hodnot policejní profese je následující:

Lidský život – *Lidský život a důstojnost člověka představují nejvyšší hodnoty policejní profese.*

¹⁰ VOKUŠ, J. Policie České republiky: pomáhat a chránit. Praha: Policejní prezidium České republiky. 2010. str. 8.

¹¹ HERZOGOVÁ, Z. Policejní etika. Praha: Zuzana Herzogová. 2003. str. 119.

Respekt k občanům – Policista se chová k občanům s úctou a respektem.

Bezúhonnost – Je základem pro vytváření vztahů vzájemné důvěry mezi občanem a policií.

Zákony a ústava – Policista ctí, respektuje a dodržuje zákony.

Sebezdokonalování – Policista usiluje o osobní a profesní růst.

Odpovědnost – Policisté jsou odpovědní sobě navzájem i občanům, kterým slouží.

Spolupráce – Policisté se podílejí na spolupráci a týmové práci, která jim umožňuje kombinovat rozmanité specializace, vědomosti a styly práce k dosažení společných úspěchů.

Řešení problémů komunity – Policisté se aktivně podílí na řešení problémů komunity, ve které působí.

Sebehodnocení – Policisté jsou schopní, vzdělaní a humánní lidé, kteří vykonávají důležitou práci pro občany. Tato práce jim přináší uspokojení.¹²

Uvedené hodnoty by měl ctít a dodržovat každý příslušník policie jak ve službě, tak ve svém soukromém životě. Jsou to hodnoty, které tvoří součást policejní etiky a patří do jeho povolání, které musí vykonávat správně. Důležitý je i názor veřejnosti, která od něj očekává určité morální chování.

2.3 Etický kodex Policie České republiky

Hlavním záměrem pro vytvoření Etického kodexu PČR byla zcela určitě nutnost upravit vztahy mezi veřejností a policií a vymezit hodnoty a cíle, které by platily pro policii v demokratickém státě. Vypracování návrhu Etického kodexu PČR měl na starosti tým expertů složených z externích členů Ministerstva vnitra ČR, Policejní akademie ČR, středního školství a z nevládních organizací. Nechali se inspirovat etickým kodexem britské královské jízdní policie a také Evropským kodexem policejní etiky. V listopadu roku 2004 byl kodex dokončen a k jeho přijetí došlo dne 21. ledna 2005.¹³

Etický kodex PČR (celé znění kodexu uvádím v příloze číslo 1) je rozdělen do pěti kapitol. Jednotlivé kapitoly určují cíle, základní hodnoty, závazky vůči společnosti a ostatním příslušníkům PČR a dále osobní a profesní přístup příslušníků PČR. Díky etickému kodexu se zvyšuje prestiž policejní profese, která tak není odkázána jen na řádné dodržování zákonných norem, ale v určitých případech přispívá k samostatnému řízení policejní praxe.¹⁴

¹² HERZOGOVÁ, Z. Policejní etika. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. str. 129 - 130.

¹³ DOLISTA, J., JEŽEK, R. Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 2006. str. 88 – 89.

¹⁴ DOLISTA, J., JEŽEK, R. Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 2006. str. 90 – 91.

3 ETICKÝ KODEX PEDAGOGA

Učitelství patří k jedné z nejstarších profesí. Během let se role pedagoga trochu změnila, ale stále má největší podíl na výchovně-vzdělávacím procesu ve školství. Zodpovídá za žáky, za své chování, se kterým je spojena jeho mravní stránka a plní svoji profesi tak, jak se od něj očekává. Ale kdo stanovuje pravidla a hranice, určující chování, které se očekává od pedagoga? Samozřejmě úkolem každého pedagoga je učit a vychovávat. Ovšem ne všichni pedagogové vědí, jak tyto procesy vykonávat správně a hlavně je zde absence *někoho* nebo *něčeho*, kdo by určoval směrnice ke správnému vykonávání této profese. Otázkou tedy je, jestli by školství potřebovalo nějaký etický kodex, popřípadě podle jakých pravidel se mají pedagogové řídit.

Pedagogové ve většině evropských zemí nemají svůj psaný etický kodex, jako jiné profese třeba novináři, knihovníci, některé firmy, zdravotní sestry, lékaři nebo sociální pracovníci. Mnozí z nich se domnívají, že v podstatě žádný svůj etický kodex nepotřebují, protože úloha pedagoga předpokládá mravní chování samo o sobě a během svého působení měla dostatek času k etickému ustálení. Jako důkaz lze uvést začínajícího pedagoga, který je zhruba obeznámen se svojí úlohou, takže si dokáže představit, co se od něj očekává.

Každý pedagog byl sám jednou žákem, který pozoroval dění ve škole a s tím i učitele, mezi kterými panují určité mravy. Tato mravní stránka pedagoga se ve své podstatě příliš nemění, takže není těžké jí porozumět. Jediné, co se během let změnilo, je postavení žáka. Žák se stává partnerem pedagoga a stále více se snaží aktivně zapojit do vyučovacího procesu. Tento proces je zapříčiněn zaváděním moderních pedagogických a psychologických poznatků do teorie a praxe škol. Dochází tak k celkovému oslabení až narušení tradičních společenských hodnot, se kterým nejvíce souvisí uznávání autorit.¹⁵

Pedagogické povolání je ve své podstatě posláním. Nemělo by se omezovat na myšlenku, že se jedná o rutinní činnost. Mnohem více by se měl klást důraz na samostatnost a odpovědnost v rozhodování, než jak je to u jiných profesí. Pedagog by měl být principiální člověk, v zásadě to patří k jeho povolání. Morální principy patří k nedílné součásti jeho povolání, provází ho celý život ve veřejném i soukromém životě. Ve své podstatě si sám vytváří zásady při četbě knih, zkušeností a zdoláváním chyb.¹⁶

¹⁵ DOROTÍKOVÁ, S. Profesní etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta. 2003. str. 48 - 49.

¹⁶ FILIP, Z., HODOVSKÝ, I. Etika pro učitele: Sborník příspěvků ze semináře. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. 1994. str. 45, 72.

3.1 Charta učitelů

Charta učitelů je dokument, který byl přijat na podzim v roce 1966 v Paříži na mezinárodní konferenci, která se týkala postavení učitelů. Na dokumentu pracovaly dvacet let mezinárodní učitelské organizace, experti různých zemí společně s Mezinárodní organizací práce (MOP). K dokumentu se přihlásila i Česká republika.

Je všeobecně známo, že učitelé mají ve společnosti významné postavení. Jejich úlohou je výchova dětí, která je nesmírně důležitá pro rozvoj osobnosti a hlavně znamená pokrok pro celou společnost. Učitelé by měli být ve společnosti uznáváni, protože nesou velkou odpovědnost za vzdělávání dětí, které tvoří budoucnost. Je potřeba zdůrazňovat hodnotu pedagogického povolání, jež v určité míře přispívá k pokroku lidstva. Vzdělání musí odpovídat potřebám jednotlivce a společnosti, proto je důležité ho organizovat a vědomě plánovat. Obecné povinnosti učitelů začleněné ve výše zmíněném dokumentu, jsou následující:

- snaha všech učitelů dosáhnout nejvyšší úrovně své odborné činnosti
- tuto snahu by měly mít na starosti učitelské organizace
- učitelské organizace by si měly stanovit etický kodex, neboť slouží k zajištění dobré pověsti učitelské profese
- učitelé by se měli v zájmu žáků a dospělých účastnit mimoškolních činností¹⁷

Charta učitelů shrnula práva a povinnosti do patnácti článků, které uvádím v příloze číslo 2.

3.2 Vztah pedagoga a žáka

Ve výchovně-vzdělávacím procesu hraje vztah pedagoga a žáka nesmírně důležitou roli. Pedagog musí vědět, jaký postoj k žákům zachovat a to samé platí naopak. Nesmí zapomínat na to, že s žáky nemůže jednat podle vlastní vůle. Žák (dítě) má totiž zaručenou právní ochranu, která je vymezena v *Úmluvě o právech dítěte*. Tato úmluva byla 20. listopadu 1989 přijata Valným shromážděním OSN a na její dodržování dohlíží v každém státě Výbor pro práva dítěte OSN. Nedodržení úmluvy je trestné. Dítě má tak podle zákona zaručenou *ochranu své právní, jazykové, kulturní a národní identity, právo na svobodné vyjádření názoru, svobodu projevu, svobodu smýšlení, svědomí, náboženství, sdružování, právo*

¹⁷ ŠELDER, A. Učitelská charta. Praha. 1968. str. 5, 14 - 15.

*na ochranu soukromí, rodiny, domova, korespondence, cti a pověsti, na vzdělání, přístup k informacím, sociální a zdravotní péči, na hru a volný čas.*¹⁸

Gerhard Zecha se ve svém morálním kodexu pro vyučující zabýval negativní a pozitivní formulací ve vztahu učitel – žák. Do negativních forem řadí činnosti, které jsou pro učitele zakázány a v pozitivních formách klade důraz na pomáhání žákům.

Negativní formy: *Vyučujícímu je zakázána každá činnost,*

- *kteřá by mohla přivodit žákům nějakou škodu,*
- *kteřá by poškozovala jejich fyzickou, psychickou a sociální seberealizaci*
- *kteřá by se dotýkala jejich lidské důstojnosti a jejich důvěry ve smysluplnost jejich vlastní existence, popřípadě kteřá by zpochybňovala smysluplnost existence světa*

Pozitivní formy: *Vyučující je povinen konat všechno, co napomáhá žákům,*

- *aby si osvojili sebe a svou existenci ve světě,*
- *aby se stali svobodně se rozhodujícími, samostatnými a šťastnými členy společnosti,*
- *aby dokázali klást si ve svém životě smysluplné úkoly a uměli je plnit.*¹⁹

Mezi pedagogem a žákem existuje principiální rovnost. Mají stejné lidské hodnoty. Jedinou výhodou pedagoga, ze které může těžit, je jeho věk a vzdělání, jež musí poskytovat ve prospěch žáka. Měl by také uznávat žáka jako originální osobnost. Umožňovat mu svobodně myslet a bránit jeho právo na formování vlastní osobnosti.²⁰ Hlavní úkol pedagoga je tedy pomoci žákovi dostat se do světa dospělých lidí a během tohoto procesu být za žáka zodpovědný a spolupracovat s ním jako s rovnoprávným a rovnocenným. A právě díky této právní logice je pedagogická profese jednou z nejtěžších.

3.3 Učitelské desatero

Úloha pedagoga je naučit žáky učivo podle rámcových osnov a vychovávat je podle morálně stanovených hodnot. K tomu mu ovšem nestačí jen vysokoškolské vzdělání, které mu poskytne úroveň vzdělanosti a zkušenosti. Pedagog si musí vypěstovat a osvojit lásku k dětem, sebezdokonalovat se a používat cit při své práci. Zdeněk Préma se ve své knize *Láska učitele* zabývá právě hodnotami jako je láska a cit, které by měly být součástí

¹⁸ DOROTÍKOVÁ, S. Profesionální etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta. 2003. str. 49.

¹⁹ FILIP, Z., HODOVSKÝ, I. Etika pro učitele: Sborník příspěvků ze semináře. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. 1994. str. 85.

²⁰ FILIP, Z., HODOVSKÝ, I. Etika pro učitele: Sborník příspěvků ze semináře. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. 1994. str. 73 - 75.

pedagogické profese. Inspirací pro všechny pedagogy by mohlo být jeho učitelské desatero, které zní následovně: *Učitel by si měl především osvojit anebo umět vyvolat:*

1. *Lásku k předmětu studia*
2. *Láskyplnou motivaci učit*
3. *Lásku k žákům a zájem o jejich pokrok v poznávání*
4. *Schopnost vcítění se do žáků a jejich potřeb (postoj laskavého pozorovatele)*
5. *Autoritu založenou na vzájemné náklonnosti, úctě, důvěře, pokoře a respektu ke zkušenostem jiných*
6. *Lásku k metodě*
7. *Dostatek energie k pilné a trpělivé práci*
8. *Dostatek tvořivé energie (na nově předmětné a metodické nápady)*
9. *Laskavou komunikaci s žáky (soustředěně aktivní vnímání a naslouchání, vlídná slova a tón)*
10. *Lásku a zájem žáků*²¹

3.4 Odpovědnost pedagoga

Pedagogická profese s sebou nese jednu z největších odpovědností. Každý pedagog by měl vědět, za koho nese odpovědnost a před kým je odpovědný. Základní složky pedagogické odpovědnosti určují, za koho je odpovědný:

za žáky a žákyně – hlavním úkolem pedagoga je chránit své žáky a rozvíjet jejich zdraví; určovat stejné podmínky pro učení; respektovat žáky a být jim příkladem

za dostačující věcné a metodické znalosti ve svém oboru – měl by se stále vzdělávat, aby mohl svým žákům poskytnout co nejlepší a nejpresnější informace a dokázat je srozumitelně a věcně vysvětlit

za dobrou spolupráci s rodiči (pěstouny) – měl by naslouchat názorům a kritice rodičů; informovat je a poskytovat rady týkající se výchovy dětí

za dobré vztahy a spolupráci s kolegy (zaměstnanecký stav) – pedagog by měl být přátelský; ochotný pomáhat kolegům a spolupracovat s nimi

za efektivní administrativu – ve všem co dělá, by měl být slušný, přesný, pilný a spolehlivý,

²¹ PRÉMA, Z. *Láska učitele: příručka etiky pro učitele a aspiranty vyššího lidského ideálu*. Pardubice: Univerzita Pardubice. 2012. str. 20 - 21.

za sebe sama – fyzická i psychická stránka pedagoga by měla být v naprosté kondici; jako inspirace může posloužit heslo J. A. Komenského: „*Každý učitel má být takový, jakými mají být jeho žáci.*“

Pedagog musí především vědět, že na jeho povolání jsou kladeny mimořádné požadavky, které je nutno plnit. Normativní složky, tedy všeobecně závazná určující pravidla, pedagogické odpovědnosti kladou důraz na to, před kým je pedagog odpovědný.

před společností, popřípadě nadřízenými úřady – pedagog je povinen respektovat představy a cíle, které jsou součástí oficiálního učebního plánu, i když nejsou podle jeho osobního přesvědčení

před rodiči, popřípadě osobami odpovědnými za výchovu (pěstouny) – měl by brát na vědomí přání a starosti žáků

před vlastním svědomím – pedagog by měl jednat podle vlastního svědomí, mravního citění a souzení; měl by hledat kompromis mezi požadavky společnosti, které jsou někdy v rozporu s jeho svědomím

před Bohem (pro křesťanské vyučující) – křesťanský pedagog by měl jednat podle křesťanské víry (jediným skutečným otcem a učitelem je Bůh, protože daroval všem lidem život, milost a spasení)²²

3.5 Etický kodex křesťanského učitele

Etický kodex křesťanského učitele vznikl především pro slovenské pedagogy vyučující na církevních školách. Principy, kterými by se měl řídit každý křesťanský pedagog, jsou si velmi podobné, proto může být kodex uplatňován nejen pro křesťanské pedagogy na Slovensku, ale například i v České republice. Hlavním autorem je PaedDr. Pavol Červený. Etický kodex schválilo Združenie křesťanských pedagógov Slovenska a Komisia pre katechizáciu a školstvo Konferencie biskupov Slovenska dne 9. března 2005 v Banskej Bystrici. Povinností všech křesťanských učitelů na Slovensku je, aby tento etický kodex dodržovali, protože je pro ně plně závazný.

Kodex je rozdělen do šesti kapitol. Jednotlivé kapitoly se zabývají základními vztahy a povinnostmi pedagogů, jejich odborností, profesní etikou a posláním pedagogů.²³ Úvodní znění a preambuli Etického kodexu křesťanského učitele uvádím v příloze číslo 3.

²² FILIP, Z., HODOVSKÝ, I. Etika pro učitele: Sborník příspěvků ze semináře. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého. 1994. str. 86 - 87.

I přes absenci etického kodexu se musí pedagogové řídit pravidly profesní etiky a ctít morální principy uznávané ve společnosti. Vznik jejich kodexu by byl možný, pokud by se společně dohodli a sami si navrhli, jaké principy a pravidla by měly být v kodexu obsaženy. Inspirací jim může být Etický kodex křesťanského učitele, který na Slovensku uznávají nejen pedagogové vyučující v církevních školách. Ovšem pedagog, jakožto osoba výchovně-vzdělávací, by měl mít svůj etický kodex ve své mysli a nepotřebuje k tomu žádné písemné stvrzení. Dodržování etických a morálních pravidel je jeho povinností, protože patří k nedílné součásti jeho profese.

Na závěr této kapitoly bych chtěla zmínit, že v České republice jsou školy, které mají svůj etický kodex pedagoga. Příkladem je Základní škola v Chlumci nad Cidlinou. V rámci projektu MIŠ (minimalizace šikany) diskutovala ředitelka školy o etických kodexech s odbornou lektorkou a posléze vypracovala etický kodex pedagoga jmenované školy, který uvádím v příloze číslo 4. Inspirací jí přitom byl Etický kodex křesťanského učitele.

²³ ČERVENÝ, P. *Etický kodex křesťanského učitele* [online]. 2005[cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/fialova-rada/?cmd=download&id=9915>>

4 ETICKÝ KODEX MASOVÝCH MÉDIÍ

Masová média (masmédia) neboli hromadné sdělovací prostředky jsou mocným nástrojem, který ovlivňuje dění ve společnosti a tím i celou společnost. V dnešním světě mají zásadní a stále zvyšující se význam. Nejznámějším a prvním masovým médiem byl tisk, který se začal v některých zemích rozvíjet už od první třetiny 19. století. Mezi dnešní masová média řadíme noviny, časopisy, knihy, rozhlas, televize (pozemní, kabelové a satelitní vysílání), film, kompaktní disky, magnetofonové nahrávky, Internet (online noviny, rádia a televize).²⁴

Masová média jsou v dnešní době jedním z hlavních činitelů ovlivňujících chování ve společnosti. Více než polovina lidí v České republice má doma počítač, nebo alespoň každodenní přístup k němu, ve většině případů s připojením na Internet. Rádia a televize patří dnes k běžnému vybavení každé domácnosti a noviny si můžeme koupit *de facto* kdekoliv. Znamená to tedy, že lidé jsou ve styku s masovými médii každý den. Otázkou je, jestli masová média mají nějaká pravidla, která by jim určovala, jak správně vykonávat svoji práci, aby tím neškodila společnosti a především dětem.

Masová média zatím nemají svůj pevně daný etický kodex, kterým by se řídila při své práci s informacemi. Jedním z důvodů je stále větší rozmach technických a hlavně informačních technologií, pro které se nestíhají vytvářet nové etické normy. Jak jsem již dříve uvedla, každé společenství se řídí morálními principy, buď psanými ve formě etického kodexu nebo jim pravidla určuje profesní etika. Masová média, jakožto společenství pracující s informacemi, musí podléhat pravidlům informační etiky.

4.1 Funkce masmédií

Podle Harrolda Lasswella, který se ve čtyřicátých letech dvacátého století zabýval funkcionalistickým přístupem k chování médií ve společnosti, mají masmédia tyto funkce:

informační – poskytují informace o společenském a politickém dění

socializační – odůvodňují události a vztahy ve společnosti, které určují autority a společenské normy

kontinuitní – podporují a objevují převládající i nové směry ve vývoji kultury

zábavní – nabízí pobavení, rozptýlení, uvolnění, odpočinek

²⁴ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace. Praha: Portál. 2003. str. 22, 29.

získávací – slouží jako nástroj k přesvědčování lidí pro určitý program (cíle) z hlediska politického, ekonomického, ekologického atd.²⁵

4.2 Informační etika

Definice pojmu **informační etika** (IE) může znít různě, jednou z možností je například vymezení IE jako *oblast morálky uplatňované při vzniku, šíření, transformaci, ukládání, vyhledávání, využívání a organizaci informací*.²⁶ Podle uvedené definice lze tedy hovořit o IE jako o souhrnu etických pravidel platících pro obory, které se zabývají informacemi.

4.2.1 Etické zásady platící pro tvůrce, uživatele a zprostředkovatele informací

Nejjednodušší způsob, jak formulovat praxi informační etiky, je vyjádřit práva a povinnosti aktérů začleněných do procesu, ve kterém informace vznikají, šíří se, transformují a užívají. Nabízí se rozdělení do tří skupin: **tvůrce**, **příjemce** a **zprostředkovatel**, samozřejmě každý může samostatně zastávat všechny role. Tvůrcem je zde myšlen autor, tedy původce díla. Příjemce je uživatel a zprostředkovatel může být knihovník, informační pracovník, nakladatel, vydavatel, tlumočník, překladatel, redaktor aj. Zmínění aktéři podléhají určitým právům a povinnostem, jež jim nařizuje zákon. Nesmí však zapomínat na etické zásady, které jsou s jejich prací spojeny. Některé z níže uvedených etických zásad informační etiky mají své kořeny v základních lidských právech a svobodách. Jedná se převážně o právo na informace, soukromí, ochranu duševního vlastnictví, svobodu projevu nebo ochranu obchodního tajemství.

Tvůrce informací se musí řídit následujícími zásadami:

Morálně odpovědný tvůrce informací (patří mezi zásadu nejvyšší) – jediným výrokem může tvůrce ovlivnit celou společnost. Proto je důležité, aby tvůrce přistupoval ke svojí práci zodpovědně, sděloval pouze pravdivé, přesné a objektivní informace.

Svoboda sdělování končí tam, kde začíná svoboda druhého člověka – pomluvy jsou mocnou zbraní, která měla na svědomí mnoho vražd. Všichni lidé mají právo na svobodné vyjádření svého názoru a svých myšlenek, týká se to také autorů. Ovšem autoři nemají

²⁵ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace. Praha: Portál. 2003. str. 44.

²⁶ JANOS, K. Informační etika. Praha: Česká informační společnost. 1993. str. 47.

morální právo na to, aby sdělovali cokoliv. Jejich povinností je nepropagovat informace vedoucí k nenávisti mezi lidmi.

Šíření pravdivých informací – nezkreslené, bez polopravd a dvojsmyslů s výjimkou, kdy autor nemůže sdělovat pravdivé informace za účelem poškození druhého.

Správné citování – autoři si z morálního hlediska nesmí cizí myšlenky vydávat za svoje. Vzniká tak spousta prací a článků, které by ve své podstatě stačilo odcitovat dříve vzniklým dílem. Z obecného hlediska se neetické jeví i mnohonásobné publikování článků téhož obsahu.

Věcné psaní – nemyslí se tím, že by měl autor psát nudně. Měl by se vyvarovat obsáhlých úvodů za účelem rozšířit svoji publikaci.

Srozumitelné psaní – neměl by ve svém díle užívat pseudovědecké fráze, aby ochromil méně vzdělané čtenáře.

Stručné psaní – z historie víme, že nejzásadnější objevy byly popsány krátkými zprávami.

Uživatel informací disponuje těmito zásadami:

Právo číst - každý člověk (uživatel) má právo číst, jedno z nejvíce samozřejmých práv občanů. Z morálního hlediska je naprosto vyloučené bránit uživateli v jeho právu.

Právo svobodného výběru informací – lidé nesmí být nuceni k informacím, které je nezajímají.

Právo nechat si poradit a pomoci od informační instituce – řadí se zde i knihovny.

Respektování uživatele

Právo na pravdivé informace – za správné naplnění uvedeného práva jsou odpovědní hlavně ti, kteří informace podávají.

Vděčnost – povinností uživatele je být vděčný autorům za jejich práci vykonávanou pro společnost.

Právo na důvěrnost svých požadavků – informační pracovníci nesmějí sdělovat dalším osobám požadavky uživatele.

Povinnost napomáhat zprostředkovateli – spolupracovat s ním.

Povinnost získané informace využít – odpovídají-li potřebě.

Povinnost využívat znalosti – ve prospěch druhých.

Povinnost přijímat nepříjemné informace

Vyhledávat nejlepší informace – uživatele nesmí odradit ani námaha.

Pro zprostředkovatele platí následující zásady:

Dostupnost ke všem důležitým zdrojům informací – zejména vydavatelé odborných publikací mají povinnost vydávat pravidelně časopisy a úplně je distribuovat.

Právo vyžádat si informace od uživatele – důležité potřebné informace, aby mohl zprostředkovatel splnit svůj úkol.

Odpovědnost za čistý jazyk – zejména redaktoři v rozhlase a televizi.

Povinnost respektování autorského práva

Povinnost včasné a správně informovat – pozdní informace může uživateli poškodit²⁷

4.2.2 Rozvoje a možnosti informační etiky

Informační etika má předpoklady pro své další šíření. Jednou z podmínek je, aby byla správně pochopena a vykonávána v praxi. Jen tak může pomoci společnosti k jejímu mravnímu obnovení. V praxi by IE měla být realizována pomocí specializovaných informačních odborníků, kteří se projevují podle uznaných morálních hodnot a nebojí se převzít odpovědnost za informační stav společnosti, ve které se nachází. V dnešní době mají informace velký význam a hrají hlavní roli v každé společnosti. Proto je důležité naučit se, jak náležitě s informacemi zacházet a správně postupovat při jejich zkoumání. Rozeznat druh informace, definovat k čemu slouží a snažit se o objektivní přístup, který se opírá o pravdivé informace. Měli bychom sdělovat pouze plnohodnotné informace a vyjadřovat názory, které se nijak neliší od našich činů. Jen tak docílíme života bez lží. Správná informace společně s dobře navrženým informačním systémem může pomoci lidstvu předpovědět, jak se bude vyvíjet jejich situace.²⁸

S informacemi dnes a denně pracuje spousta profesí a nemusí to být čistě jen informační obory, jako jsou žurnalistika, publikační činnost, knihovnictví či informatika. Do oblasti IE spadají i obory, jako je například pedagogika či politologie. Ve své bakalářské práci se ovšem zabývám IE v návaznosti na masová média. Speciálně se zaměřím na ta, která jsou v dnešní době nejběžnějšími: tisk (noviny), Internet, rozhlas (rádio) a televize.

²⁷ JANOS, K. Informační etika. Praha: Česká informační společnost. 1993. str. 57 - 67.

²⁸ JANOS, K. Informační etika. Praha: Česká informační společnost. 1993. str. 109 - 110.

4.3 Tisk

Jedním z nejstarších médií je tisk (noviny). Noviny nám poskytují aktuální informace, týkající se kulturních, společenských a politických záležitostí z domova i ze světa. Zlaté časy zažívaly noviny ve dvacátých letech dvacátého století, ještě dříve se ovšem dostaly do rodiny masových médií, a to hlavně v poslední třetině devatenáctého století. Noviny dnes stále patří do skupiny nejrozšířenějších masových médií, i když většina deníků (denní tisk) vychází jak v tištěné, tak i v elektronické podobě.

4.3.1 Novinářská etika

Novináři, žurnalisté, editoři a další lidé, kteří pracují v novinářské branži, se zabývají zejména zprostředkováváním informací. Aby jejich práce odpovídala stanoveným morálním hodnotám dané společnosti, řídí se novinářskou etikou. Ta obsahuje souhrn všech pravidel psaných i nepsaných, které spadají do oblasti žurnalistiky.

Novinářská práce s sebou nese jistá specifika. Novináři se většinou nezabývají vědeckými a odbornými informacemi, ale zajímají se o informace obecné a běžné. Nezaměřují se na individuálního uživatele, ale na početnější vrstvu uživatelů. Informace (zprávy), které sdělují, se týkají převážně osob, výroků a skutků, méně podstatné jsou potom věci. Své zprávy čerpají výhradně ze zdrojů a rozhovorů s lidmi. V neposlední řadě se musí potýkat s nedostatkem času pro zpracování svých informací, protože na odevzdání článku (publikace) mají mnohdy jen hodiny. Právě omezenost času způsobuje, že zveřejňovaná informace nemusí být v dostatečné míře prověřena.

Respektování občanských a lidských práv je závazek každého novináře. Svých čtenářů (uživatelů) si musí vážit. Mezi povinnosti, vyplývající z novinářské etiky, patří mimo jiné sdělování pravdivých, spolehlivých, aktuálních, srozumitelných, přesných, smysluplných a věcných informací. Psát srozumitelným, spisovným a čistým jazykem, který neobsahuje cizí slova. V neposlední řadě, by novinář neměl podporovat myšlenky vedoucí k násilí a nenávisti.

Nezbytná vlastnost každého novináře je vysoká mravní úroveň. Měl by o zprávách informovat objektivně a nepodléhat názorům svých nadřízených. Jeho právem a povinností je vyjádřit se k věci podle vlastního uvážení, jak mu radí jeho vnitřní svědomí.²⁹

²⁹ JANOŠ, K. Informační etika. Praha: Česká informační společnost. 1993. str. 104 - 107.

Níže uvedu 8 zásad, které je nutno odstranit za účelem etického souladu s novinářskou praxí:

1. šíření lží a polopravd
2. zamlčování informací, na které mají čtenáři právo
3. šíření zbytečností a psaní pro finanční odměnu
4. čerpání informací z nespolehlivých zdrojů
5. měnění informací za účelem ovládnutí čtenáře
6. psaní pochybných vědeckých informací a užívání prostředků jazykově nekvalitních
7. šíření neaktuálních nebo uplynulých zpráv
8. psaní „drbů“ a klepů nebo očerňování, hanobení a obviňování lidí³⁰

4.3.2 Etický kodex novináře

V prosinci, roku 1994 se v Praze konala *4. Evropská konference o politice hromadných sdělovacích prostředků*, kde deklarace ministrů, kteří se konference zúčastnili, uznala novinářům přijetí etického kodexu. Díky tomuto podnětu a na základě studií mezinárodních i národních dokumentů vypracoval *Syndikát českých novinářů* (největší profesní sdružení novinářů v České republice) *Etický kodex novináře*, který schválila valná hromada dne 18. 6. 1998, a poté doplnila *Komise pro etiku* v roce 2000. Kodex je závazný pro členy syndikátu, ale všichni ostatní novináři z celé České republiky byli vyzváni, aby ho dobrovolně dodržovali.³¹ Etický kodex novináře uvádím v příloze číslo 5.

První část kodexu se zabývá povinnostmi novinářů, zejména je kladen důraz na:

- pravdivé a seriózní zdroje
- psát věcně
- snaha vyhovět zájmu veřejnosti i za účelem naprostého sebe nasazení
- úplnost
- poctivě zacházet s prostředky, ze kterých jsou informace čerpány

Druhá část vymezuje požadavky týkající se vysoké profesionality v žurnalistice:

- za uveřejněné materiály nese autor osobní odpovědnost
- vyhýbat se činnostem, které vedou ke korupci nebo konfliktům; nekompromitovat se
- nezneužívat práci za účelem osobních nebo reklamních zájmů

Ve třetí části jsou uvedeny nároky, které se zabývají důvěryhodností, slušností a seriózností médií:

- vždy uvádět autora

³⁰ JANOŠ, K. Informační etika. Praha: Česká informační společnost. 1993. str. 105.

³¹ VANĚK, J. Principy obecné, ekonomické a informační etiky. Praha: Eurolex Bohemia. 2005. str. 211.

- žádné plagiátorství
- přesné informace s nutností jejich prověření nebo následného opravení
- zdroj informací má právo na své utajení
- brát ohled na bezpečí a pověst lidí, kteří jsou s informacemi spojeni
- zákaz zpracování návrhu, který by diskriminoval rasu, barvu pleti, náboženství, pohlaví, sexuální orientaci, věk nebo národnost³²

4.4 Internet

*Globální počítačová síť Internet je jednou obrovskou soustavou vzájemně propojených počítačových sítí, které mají své individuální vlastníky. Každá z těchto sítí je obvykle opět tvořena soustavou vzájemně propojených sítí – internetů s malým počátečním i. Teprve jejich vzájemným spojením vzniká onen jediný, celosvětový Internet s velkým I, protože je to jeho vlastní jméno.*³³

Hlavním úkolem Internetu je zprostředkovávání informací v podobě textů, obrázků, fotografií, videí a mluveného slova. Umožňuje nám nepřeberné množství služeb, jako například prohlížení webových stránek, elektronickou poštu (e-mail), online komunikaci, hraní her, nakupování atd.

Ke konci dvacátého století se Internet stal nedílnou součástí každé domácnosti, a tím i dalším masmédiem, které zastínilo funkci tisku, rozhlasu a televize. Internetové zdroje jsou nejbohatším a nejvýznamnějším druhem informací, které jsou denně všeobecně nejvyhledávanějšími a nejdostupnějšími. Pomocí Internetu se lidé mohou aktivně zapojovat do procesu zpracovávání informací a nejsou tak už jen pasivními příjemci. Mohou se podílet na obsahu masmédií. Každý může sdílet, publikovat či jakýmkoli jiným způsobem obohacovat okolní svět o různé informace. Tato skutečnost má bohužel své stinné stránky v podobě šíření nepravdivých nebo dokonce urážlivých informací, které mohou napáchat nemalé škody.

Co se týče komunikace na Internetu, mohli bychom zde najít jisté zvláštnosti. Uživatelé se v prostředí Internetu chovají a jednají podle odlišných etických norem a pravidel, než které uplatňují mimo něj. Často se stává, že se vydávají za někoho jiného a snaží se tak skrýt svoji pravou identitu.

Jednotliví uživatelé, tvořící součást celosvětové sítě Internet, podléhají právům a povinnostem svých zemí, které mají odlišné legislativy. Zákonodárci ale v některých

³² VANĚK, J. Principy obecné, ekonomické a informační etiky. Praha: Eurolex Bohemia. 2005. str. 211 – 212.

³³ PEŠAT, P. Étos – etika v pedagogice a sociální práci. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2011. str. 58.

případech nestačí tempu doby a nedokážou přesně vymezit daná pravidla a normy udávající práci s informacemi na Internetu. Je proto nutné, aby všichni lidé, pracující s informacemi na Internetu, dodržovali etická pravidla, vyplývající z informační etiky. Kromě již zmíněných pravidel existují kodexy z různých oblastí zabývající se informacemi. Ve své práci zmiňují například Netiquette a Desatero počítačové etiky.

4.4.1 Netiquette

Je to sbírka pravidel a zásad, kterou by měli dodržovat všichni uživatelé internetového světa. Název vznikl spojením dvou slov: **network**, což v překladu z angličtiny znamená síť (Internetová síť) a **etiquette** znamená etiketa (pravidla určující slušné chování). Netiquette se tedy zabývá pravidly slušného chování na Internetu, jinak řečeno mluvíme o síťové etiketě.³⁴ Důraz je zde kladen především na slušnost, ohleduplnost a respektování soukromí. Nutno podotknout, že zde chybí požadavek zabývající se autorskými právy či cizím vlastnictvím, který místo toho zastírá bod týkající se vzájemného sdílení informací.³⁵ Hlavní zásady síťové etikety zní následovně:

- Nezapomínej na člověka.
- Dodržuj stejné zásady při online chování, kterými se řídíš v reálném životě.
- Nezapomínej, že se nacházíš v kyberprostoru.
- Respektuj čas a přenosová pásma ostatních lidí.
- Udělejte o sobě hezký obrázek na síti.
- Poděle se o odborné znalosti s ostatními.
- Pomáhej udržet plamen války (hádky na síti) pod kontrolou.
- Respektuj soukromí ostatních lidí.
- Nezneužívej svou moc.
- Buď tolerantní k chybám druhým.³⁶

4.4.2 Desatero přikázání počítačové etiky

1. *Nepoužiješ počítač, abys uškodil jiným lidem.*

2. *Nebudeš na počítači rušit práci jiných lidí.*

³⁴ PEŠAT, P. *Étos – etika v pedagogice a sociální práci*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 2011. str. 59.

³⁵ ČINČERA, J. *Informační etika: sylabus k bakalářskému studiu informační vědy*. Brno: Masarykova univerzita. 2002. str. 22.

³⁶ *The Core Rules of Netiquette*. In: [online]. [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <<http://www.albion.com/netiquette/corerules.html>>

3. *Nenarušíš soukromí počítačových souborů jiných lidí.*
4. *Nepoužiješ počítače ke krádeži.*
5. *Nepoužiješ počítače ke křivému svědectví.*
6. *Nezkopíruješ ani nepoužiješ licencované programové vybavení, za něž jsi nezaplatil.*
7. *Nepoužiješ počítačové zdroje jiných lidí bez jejich souhlasu nebo vhodné kompenzace.*
8. *Nepřivlastníš si výsledek cizí duševní činnosti.*
9. *Budeš pomýšlet na společenské důsledky programu nebo systému, který navrhuješ.*
10. *Vždy budeš používat počítač pouze takovým způsobem, který zajišťuje úctu a respekt tvým bližním.*³⁷

4.5 Rozhlas

Rádio (rozhlas) je telekomunikační zařízení, které slouží k jednosměrnému dálkovému přenosu zvuku. Do skupiny masových médií se rozhlas začlenil ve třicátých a čtyřicátých letech dvacátého století, kdy dosáhl největšího rozmachu.

V České republice zajišťuje rozhlasové vysílání veřejnoprávní služba. Tuto veřejnou funkci má na starosti *Český rozhlas*. V dřívějších dobách (totalitní režim v ČR) měl stát monopol na rozhlasové vysílání, dnes je tento stav poněkud uvolněnější. Na rozhlasovém vysílání se může podílet každý, kdo splní dané podmínky nezbytné pro získání licence rozhlasového vysílání.

V České republice je spousta rozhlasových stanic (malých rádií) a to převážně soukromých, vysílajících pouze v určitých regionech (např. *Rádio Blaník*, *Rádio Relax*, *Rádio Vysočina* atd.). Ovšem jen několik z nich má licenci na to, aby vysílaly celoplošně (např. *Rádio Impuls*, *Evropa 2*, nebo *Frenkence 1*). Kromě českých veřejnoprávních (viz. výše *Český rozhlas*) a soukromých stanic vysílají u nás i zahraniční soukromé stanice: britské – *BBC World Service* a francouzské – *Radio France Internationale*. Specifickým subjektem je *Rádio proglas*, patřící neziskové křesťanské stanici.³⁸

³⁷ VANĚK, J. Principy obecné, ekonomické a informační etiky. Praha: Eurolex Bohemia. 2005. str. 243.

³⁸ *Rozhlas*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozhlas>>

4.5.1 Kodex Českého rozhlasu

Český rozhlas, jako jediná rozhlasová stanice v České republice, má svůj kodex. Skládá se z preambule, tří částí a závěrečných ustanovení. První část je věnována aktérům služeb veřejnosti v oblasti rozhlasového vysílání, druhá část se zabývá specifickými typy pořadů a některým dalším činnostem *Českého rozhlasu*, třetí část vymezuje profesní a etické otázky a postupy při jejich řešení. Preambuli Etického kodexu Českého rozhlasu uvádím v příloze číslo 6.

4.6 Televize

Televize je druh jednosměrného dálkového telekomunikačního zařízení, které vysílá a přijímá televizní signál pomocí obrazu a zvuku. Za typicky masové médium je televize považována od začátku padesátých let dvacátého století.³⁹

V České republice působí nepřehledné množství televizních stanic. Drtivá většina z nich je soukromých, z nichž nejznámější lze uvést *Novu* a *Primu*, ale díky nástupu digitálního vysílání počet soukromých televizních stanic stále roste. Soukromé televizní stanice v ČR zatím nepocítily potřebu vytvořit si svůj vlastní etický kodex, podléhají tedy pravidlům IE. Jedinou veřejnoprávní televizní společností v ČR je *Česká televize*, která svůj kodex má.

4.6.1 Kodex Česká televize

Kodex České televize, jehož preambuli uvádím v příloze číslo 7, byl schválený dne 2. července 2003 Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Nejedná se ovšem o etický kodex v pravém slova smyslu, protože jeho nedodržení je bráno jako porušení pracovní kázně, vymezené v právním předpisu zákoníku práce a následují za něj tresty. Kodex se skládá z preambule, výkladu pojmů, 26-ti článků, etických panelů a závěrečných ustanovení.⁴⁰

³⁹ *Televizor*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Televizor>>

⁴⁰ *Kodex České televize: zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. In: Kodex České televize: zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání [online]. 2003. vyd. Praha: Česká televize, 2003 [cit. 2013-04-07]. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <<http://img12.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>>

5 ETICKÝ KODEX RODIČŮ

Rodiče patří mezi hlavní autoritu, která na děti působí, zodpovídá za ně, ovlivňuje je a tráví s nimi nejvíce času. Neexistuje etický kodex rodičů, ze kterého by mohli čerpat a řídit se jím při výchově dětí. Předpokládá se, že rodiče jsou na svou úlohu vychovávat a starat se o děti, připraveni. V každém společenství je ovšem důležité dodržovat určitá pravidla a rodina není výjimkou.

5.1 Rodina

Rodina v podání Všeobecné encyklopedie Diderot (1997) je charakterizována jako původní a nejdůležitější sociální skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou. Je založena na manželství či pokrevním příbuzenstvím (rodičovství, sourozenectví apod.). V širším pojetí na dočasném nebo trvalém společenství jednoho či více mužů s jednou či více ženami (polygamie), v nejužším pojetí na dočasném nebo trvalém spojení jednoho muže a jedné ženy (monogamie). Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí.⁴¹

5.2 Úloha (funkce) rodiny a povinnosti rodičů

Povinnosti, kterými by se měl každý rodič řídit, jsou obsaženy v *Zákonu o rodině (94/1963 Sb.)*. Rodina musí plnit řadu funkcí, mezi nejzákladnější patří funkce reprodukční, ekonomická, výchovná, socializační a ochranná. V rodině platí nejvyšší pravidlo a tím je **zásada solidarity**.

Solidarita v sobě zahrnuje naše nepokojné naděje, povzbuzuje k posílení osobnosti, myšlení a v neposlední řadě sblížuje lidi. Být solidární, znamená nést břemeno druhého člověka. Nikdo se nemůže vymlouvat na to, že je sám a nikoho nemá, protože všichni žijeme v určitém společenství, i když si to někdy neuvědomujeme. Spojuje nás krajina, práce a řeč. A právě když se objeví řeč, probudí se naše vědomí, ve kterém se rodí solidarita. Solidární člověk se obětuje pro druhého, aniž by k tomu byl nucen a nese tak často větší břemeno než svoje vlastní. Solidarita patří mezi ctnost vycházející ze srdce. Zrodí se v okamžiku, kdy člověk pocítí nutnost pomáhat druhému, protože mu to nařizuje jeho dobrá vůle. Základním zdrojem solidarity je lidská touha po tom, co si lidé v životě přejí nejen pro sebe, ale i pro

⁴¹ VESELÁ, R. a kol. Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia. 2003. str. 11 – 12.

ostatní – radost, láska, zdraví apod.⁴² Zásada solidarity v rodině znamená nenucené sebeobětování se ve prospěch členů rodiny. Tím, jak rodiče o své děti pečují, strachují se o ně a mají je rádi, jim ve své podstatě prokazují solidaritu. Dětská solidarita je stejná.

Hlavní povinnost rodičů je starost o dítě, což je všeobecně uznávaná věc v každém kulturním a právním řádě. Tuto povinnost si rodiče nevolí ani nevybírají, ale je jim uložena a oni ji musí přijmout. Patří mezi **naléhavou** a **nepodmíněnou** povinnost (matka se musí o dítě postarat i za okolností, že se jí dítě nelíbí nebo se nechová podle jejich představ). Péče a odpovědnost za dítě nesmí být omezena snahou a úsilím, ale výsledky (pokud se dítěti něco stane, rodiče mohou být stíháni za to, že zanedbali povinnou péči).⁴³

Úloha rodiče je jedním z nejtěžších, ale také nejkrásnějších věcí v životě. Na otázku, jak být dobrým rodičem, můžeme naleznout odpověď ve všech možných příručkách o výchově dětí, ale hlavní příčinu bychom měli hledat právě u sebe. O každého rodiče se v jeho mládí starali rodiče nebo osoby státem pověřené, učili ho správné disciplíně, jak se má chovat, dávali mu pocit bezpečí, živili ho a ukládali mu rady do života. Postupem času si dítě osvojí různá práva a povinnosti platící v rodině. Vlastnosti, jako jsou obětavost a soucit, které se děti naučí v původní rodině, patří mezi ty nejbohatší a nejvíce ocenitelné v rodičovství.

Podle Johna Charlese Ryla patří mezi povinnost rodičů: cíleně usměřňovat svoje děti a z morálního hlediska je neponechat jejich vlastní vůli. Rodiče budou mít ze svých dětí radost, jestliže je brzo naučí chápat smysl pro povinnost a zodpovědnost. Měli by dětem ukázat cestu, kterou se mají vydat, říci jim, co a jak mají dělat a stanovit jim hranice. Zdůrazňovat jim, že mají mluvit pravdu a nepodléhat lenosti. Vychovávat je se vši něžností, prokazovat jim lásku a být trpěliví. Nejdůležitější ovšem je, aby tato pravidla a povinnosti uvedli do praxe a potvrdili dětem, že jejich rady jsou pravdivé. Je to jediná účinná cesta, jak vést děti k disciplíně, pokud je to třeba, pak také trestat.⁴⁴

⁴² TISCHNER, J. Etika solidarity: Myšlienky, ktoré pomáhali Poliakom v zápase s komunizmom. Bratislava: Kalligram. 1998. str. 37 – 40.

⁴³ SOKOL, JAN. Filozofická antropologie: člověk jako osoba. Praha: Portál. 2002. str. 193 – 194.

⁴⁴ RYLE, J. C., Povinnosti rodičů. Žandov: Poutníková četba. 2012. str. 8.

5.3 Etika v rodině

Etika rodinného života se dělí na dvě základní části:

- mezi manželi
- mezi rodiči a dětmi

Harmonické manželství bez dětí má pozitivní význam pro společnost, jestliže respektuje morální principy. Na vrchol ctností, potřebných v manželském soužití, bychom mohli dosadit lásku, věrnost a obětavost.

Mluvíme-li o etice mezi rodiči a dětmi, je nezbytné vyzdvihnout mravní odpovědnost – rodiče utváří charakter dítěte. Mezi další ctnosti, které jsou důležité ve vztahu k dětem, patří čestnost, důslednost, spravedlnost, pravdomluvnost a pokora. Ostatně veškeré ctnosti patřící rodičům děti postupně vstřebávají a učí se od nich, a pokud budou rodiče jednat správně, nemusí se již zdržovat s rozsáhlým kázáním. Je proto nezbytné, aby rodiče konali to, co dětem říkají, mezi jejich slovy a činy nesmí nastat rozpor, protože ten děti rychle vycítí a má za následek opuštění od mravních norem.⁴⁵

Rodiče by měli mít stále na paměti, že výchova dítěte je velmi náročná aktivita, která je odpoutá od vlastních potřeb a perspektiv. Je spojena s mnoha starostmi, obavami a konflikty. Všechny děti potřebují dospělého člověka (v nejlepším případě otec a matka), ke kterému najdou stálý a láskyplný citový vztah. Pečovat o dítě musí oba rodiče stejně, nesmí nechávat starost o dítě na druhém. Tato situace může velice ovlivnit harmonii celé rodiny a celkově ji oslabit.⁴⁶

5.4 Etika výchovy

Výchovu lze definovat jako práci s člověkem a práce na člověku. Vychovatelství si klade za cíl jediné – odevzdání nadějí, protože naděje jsou zdrojem života každého člověka. Správně vychovávají své děti ti, kterým naděje nechybí. Pouze z nadějí vychází láska a zodpovědný smysl pro skutečnost. S nadějí souvisí i víra, neboť nebudeme-li věřit v naději, hrozí nám život plný zoufalství.

Děti žijí životem, o kterém zpočátku nic neví a úkolem vychovatele je vytrhnout je z jejich snového světa, aby viděly realitu. Pouze v pravé realitě si mohou vytvářet reálné naděje. Každý člověk měl ve svém životě vychovatele (otec, matka), kterému vděčí za toto probuzení. Nástrahám reality ovšem musí děti čelit sami. Vychovatel je na pravdivou realitu

⁴⁵ JANOŠ, K. Informační etika. Praha: Česká informační společnost. 1993. str. 40 – 41.

⁴⁶ KOLAČNÁ, E. O lásce manželské a rodičovské. Praha: CEVAP. 2006. str. 107 – 108.

pouze připraví. Nesmí dětem vnucovat svoje naděje ani jakkoliv zasahovat do jejich nadějí. Cílem je, že se děti naučí samy rozhodovat a přemýšlet při tom, co je pro ně nejdůležitější. (Budou-li rodiče na své děti stále naléhat, aby se staly lékaři, protože je to krásné povolání, děti si v hlavě tuto myšlenku zakotví, i když by si přály v budoucnu dělat něco jiného. Stanou se lékaři, aby se zavděčily svým rodičům, ale nikdy nebudou se svým rozhodnutím spokojeny. Na uvedeném příkladu je vidět, jak mocnou zbraní jsou naděje rodičů, které vštěpují svým dětem.)

Vzájemná věrnost mezi vychovatelem a dětmi je bezesporu nutná. Jestliže se děti dostanou při svém uvažování a rozhodování do rozporu s realitou, vychovatel jim poradí, jak z daného problému ven. Nesmí je nechat udělat chybu, ale pomoci jim dobrými radami. V případě, že se dostanou do situace, kdy je dobrá rada zbytečná, musí společně s nimi nést následky.⁴⁷

5.5 Desatero rodičů

Nadace *Naše dítě*, která se zabývá rodinnou problematikou a specializuje se hlavně na děti, zinicizovala vznik kodexu *Desatero rodičů*. Jeho obsah není tvořen rozkazovací formou a nutnými povinnostmi rodičů, ale zabývá se zhodnocením zkušeností z rodinného života a školní výchovy. Z kodexu lze jasně pochopit, co je z morálního hlediska pozitivní a negativní ve výchovně-vzdělávacím procesu.

- dítě se naučí odsuzovat, jestliže je nadměrně kritizováno
- bude-li dítě bito, naučí se prát
- dítě se naučí stydět, když bude často terčem posměchu
- ztráta sebedůvěry u dítěte je vyvolaná neustálým ponižováním
- dítě se rychle naučí trpělivosti, jestliže mu bude prokazována tolerance
- spravedlnosti se dítě naučí tak, že se s ním bude zacházet podle čestných pravidel
- dítě si osvojí laskavost, když bude mít kolem sebe dostatek přátel
- důvěřovat se dítě naučí, jestliže bude mít pocit bezpečí
- hodnotu lásky začne chápat, pokud bude milováno⁴⁸

⁴⁷ TISCHNER, J. Etika solidarity: Myšlienky, ktoré pomáhali Poliakom v zápase s komunizmom. Bratislava: Kalligram. 1998. str. 123 – 128.

⁴⁸ DOROTÍKOVÁ, S. Profesionální etika učitelství. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta. 2003. str. 42.

5.6 Co nám děti vzkazují

Etický kodex rodiče nebo určitá pravidla platící při výchově se musí realizovat s ohledem na děti. Je podstatné, aby výchovný proces probíhal formou komunikace mezi rodiči a dětmi. Nesmírně důležité je, aby rodiče naslouchali svým dětem a snažili se je chápat. Mají totiž svůj vlastní svět, který je pro dospělé často nepochopitelný, a tak dochází k nedorozumění. Následující věty by rodičům mohly pomoci k lepšímu porozumění jejich dítěte. Jedná se o věty, které děti vzkazují svým rodičům:

- *Nerozmazlujte mě. Vím dobře, že bych neměl(a) dostat vše, oč si řeknu – já vás jen zkouším.*
- *Nebojte se být přísní a pevní. Mám to raději, cítím se tak bezpečněji.*
- *Nedovolte, abych si vytvořil(a) špatné návyky. Musím spoléhat na vás, že je včas odhalíte.*
- *Nedělejte ze mě menšího (menší), než jsem. Nutí mě to, abych se choval(a) nesmyslně jako velký(á).*
- *Nehubujte, nenadávejte a nedomlouvejte mi na veřejnosti. Daleko víc na mě zapůsobí, když se mnou promluvíte v klidu a soukromí.*
- *Nevnucujte mi, že mé chyby jsou těžké hříchy. Nabourává to můj smysl pro hodnoty.*
- *Nenechte se příliš vyvést z míry, když řeknu, že vás nemám rád(a). Nejste to vy, koho nenávidím, ale vaše moc, která mě ohrožuje.*
- *Nechraňte mě před všemi následky mého jednání. Potřebuji se někdy naučit snášet obtíže a bolest.*
- *Nevěnujte přehnanou pozornost mým drobným poraněním a bolístkám. Dokážu se s nimi vyrovnat.*
- *Nesekýrjte mě. Musel(a) bych se bránit tím, že budu **hluchý(á)** a budu dělat mrtvého brouka.*
- *Nedávejte ukvapené sliby. Pamatujte si, že se cítím mizerně, když se sliby nedodrží.*
- *Nezapomínejte, že se nedokážu vždycky vyjádřit tak, jak bych chtěl(a). Nejsem proto někdy zcela přesný(a) a nebývá mi rozumět.*
- *Nepokoušejte nadměrně mou poctivost. Dostanu strach a pak lžu.*
- *Nebudte nedůslední, to mě úplně mate.*
- *Neříkejte mi, že mě nemáte rádi, i když někdy dělám příšerné věci.*

- *Neříkejte, že mé obavy a strachy jsou hlouposti. Pro mě jsou hrozná a skutečná a hodně pro mě znamená, že se mi snažíte porozumět.*
- *Nesnažte se mi namluvit, že jste dokonalí a bezchybní. Hrozně mě šokuje, když zjistím, že to tak není.*
- *Nikdy si nemyslete, že je pod vaši důstojnost se mi omluvit. Po upřímné omluvě se můj vztah k vám stává ještě vřelejší.*
- *Nezapomínejte na to, jak rychle dospívám. Je to určitě těžké držet se mnou krok, ale snažte se, prosím.*
- *Nezapomeňte, že nemůžu dobře vyrůstat bez spousty lásky a laskavého porozumění, ale to vám nemusím říkat, že ne?⁴⁹*

Eva Kolačná ve své knize zmiňuje tři hodnoty, které bychom si měli přát pro své děti:

- *Přejme si, aby žily bohatým citovým životem založeným na pravé lásce.*
- *Přejme si, aby zažily a vytvářely milující vztahy v kontextu trvalého manželství a šťastného rodinného života.*
- *Přejme si, aby dokázaly vytvořit milující domov a rodinu a přispěly tak k prosperitě celé společnosti.⁵⁰*

5.7 Co by měli rodiče každý den říkat svým dětem

Mám tě rád/a. – jednoduchá slova mající obrovskou moc, ujišťují děti o rodičovské lásce k nim

Jsi hezký/á. Moc ti to sluší. – lichotivá slova k získání sebedůvěry a lásky sami k sobě

Jsem rád/a, že tě mám. – slova uklidnění, že dítě není překážkou ani břemenem, ale naplňuje rodiče radostí a vděčností

Můžeš se na mě spolehnout. – uspokojující slova, která dítěti dodají jistotu v případě, že by se něco stalo, tak za ním vždy budou stát rodiče a před vším ho ochrání

Rád/a ti budu naslouchat. – slova odmítající lhostejnost vůči dítěti; ujišťující, že si na něj rodič udělá čas

Co si o tom myslíš? – slova zvyšující hrdost a sebeúctu, kdy rodič má zájem o názor dítěte

⁴⁹ ROZEHNALOVÁ, M. Rizikové chování dospívajících a jeho prevence: 4. odborný seminář, 6. – 8. října 2003, SZÚ Praha. Praha: Free Teens Press. 2003. str. 188 - 189.

⁵⁰ KOLAČNÁ, E. O lásce manželské a rodičovské. Praha: CEVAP. 2006. str. 21.

Je nám spolu dobře. – slova pěstující vzájemnou, důvěrnou a láskyplnou rodinu

Důvěřuji ti. – povzbuzující slova, která mají dítěti dodávat odvalu a sebedůvěru a odhánět nejistoty, pochybnosti a strach⁵¹

5.8 Pravá rodičovská láska

V každém z nás existuje síla harmonizující duševní funkce a naplňující nás vitalitou a radostí. Mnozí z nás se shodnou na tom, že láska je tou silou. V životě nejvíce toužíme po lásce, protože nás dokáže vnitřně naplnit. Láska má mnoho podob. Ta nejkrásnější je bezpochyby láska k dětem a mezi partnery. Pravá rodičovská láska je podle Evy Kolačné:

Nesobecká – rodiče se vzdají svého pohodlí ve prospěch dětí

Nepodmíněná – rodiče si nenárokují odměny a splátky za výchovu dítěte, největší odměnou je radost a štěstí dětí

Obětavá – obětovat jen to, co je žádoucí a prospěšné, nikoli sama sebe

Trvalá – nezávisí na předchozích pocitech či momentálních okolnostech, rodiče své děti milují každý den stejně a neodradí je ani děti, které jim lásku dostatečně neopětují

Tolerantní a umí odpouštět – umění pochopit slabosti druhého a dokázat jim porozumět

Etická – respektování pravidel etických norem vede k harmonickým a trvalým rodinným vztahům; zdravý morální vývoj dítěte je ovlivňován rodičovskou láskou

Tvořivá – děti rostou a mění se, proto je důležité, aby se rodiče měnili s nimi, jinak jim nebudou rozumět a ztratí s nimi kontakt⁵² (*...rodiče v tomto procesu mohou získat více než děti. Ti z nich, kteří nejsou ochotni růst a trpět se svými dětmi a učit se od nich, směřují k senilitě, i když si to mnohdy neuvědomují; děti a svět je nechají daleko za sebou. Nejlepší způsob, jak si zajistit plnohodnotné stáří je učit se od vlastních dětí. Bohužel však většina lidí tuto šanci nevyužívá.*)⁵³

Gary Chapman se ve své knize zabývá láskou k dětem a tvrdí, že existuje pět základních jazyků lásky, kterým děti rozumí a upřednostňují vždy jeden jazyk více než ostatní. Vymezení jazyků lásky:

⁵¹ KOLAČNÁ, E. O lásce manželské a rodičovské. Praha: CEVAP. 2006. str. 117 - 118.

⁵² KOLAČNÁ, E. O lásce manželské a rodičovské. Praha: CEVAP. 2006. str. 120 – 121.

⁵³ PECK, M. S. Nevyšlapanou cestou: Nová psychologie lásky, tradičních hodnot a duchovního růstu. Praha: Odeon. 1993. str. 119.

Slova ujištění – *Mám tě ráda. Děkuji ti, že jsi mi pomohl. Vážím si tě. Odvedl jsi výbornou práci. Jsi hezký chlapec.*

Pozornost – soustředěně se delší dobu věnovat dítěti

Tělesný kontakt – láskyplné doteky, pohlázení

Dárky – dávání a přijímání dáreků jako univerzální projev lásky

Skutky a služby – udělat pro dítě něco krásného, co má rádo nebo potřebuje⁵⁴

5.9 Odměny a tresty

Každý člověk vnímá odměnu nebo trest jinak. Co je pro jednoho trestem, může být pro druhého odměnou. Pro správný vývoj dítěte je potřeba obojí – trest i odměna. Rodiče by měli vědět, za jakých okolností své děti trestat a odměňovat. Aby byl trest účinný, musí být věcný a odpovídající chybě. Dítě si musí být vědomo, že udělalo něco chybného. Trest je tak spravedlivý a skutečně slouží jako prostředek k nápravě. Rodiče by neměli trestat svoje děti jen proto, aby si ulevili.

Co se týče tělesných trestů – jsou bezesporu účinné, ale je dobré mít na paměti, že nesmí být uděleny v prudkém afektu. Takové tresty jsou ohrožující a mohou mít za následek týrání dítěte, které pak může utrpět těžkou újmu na zdraví jak po psychické, tak i fyzické stránce. Děti do dvou let jsou velice zranitelné, proto by se u nich tělesné tresty neměly praktikovat vůbec a to samé platí u dětí, které jsou v počátku puberty, protože tělesný trest vnímají jako extrémní ponížení. Dítě musí vždy vědět, za co je trestáno, aby si bylo vědomo svého přestupku a neopakovalo stejné chyby v budoucnu. Trest ve formě dlouhého kázání nemá dlouhého účinku a stává se pro dítě nudným a stereotypním.

Rodiče by měli udělovat odměny přiměřené věku. Dítěti udělá radost dárek, který v něm vzbudí zájem, motivuje ho ke hře a tím přispěje k jeho dobrému vývoji. Odměnou pro dítě může být samozřejmě i pochvala. Ovšem nesmí se z ní stát naučená stereotypní fráze, která dítěti připadá jako nedocenená.

Odměny nesmí být přehnané. Děti by neměly být zahrnovány příliš cennými dárky, jinak jsou ochuzeny o základní a důležitou věc a tou je touha a radost z obyčejných věcí. *Plně si užijeme dáрку jen tehdy, bude-li naplněním našeho přání a touhy. Pak budeme doopravdy*

⁵⁴ CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny: dynamika vztahů zdravé rodiny. Praha: Návrat domů. 2005. str. 70 – 71.

*znát jeho hodnotu. Usilovně si něco přát vytváří motivační základ pro to, abychom byli schopni usilovně pracovat, vynaložit své síly, investovat do něčeho cenného svoji energii.*⁵⁵

V dnešní uspěchané době jsou pro dítě velkou odměnou společné chvíle strávené s rodiči. A právě tyto chvíle radosti, kdy rodina pohromadě prožívá něco pěkného, vedou k upřímnému a trvalému vztahu.⁵⁶

5.10 Pravidla v rodině

Pravidla slouží jako vodítko pro život v rodině. V každé rodině platí určitá pravidla a je nutností je dodržovat. Mezi správná pravidla patří taková, která jsou cíleně vedena, platí pro všechny členy rodiny, jsou rozumná a může se k nim vyjádřit každý člen rodiny. Cílená pravidla jsou dobře promyšlena, mají konkrétní cíl a jsou jasně stanovena. Důležité je také vysvětlení pravidel. Pravidla, která se děti naučí dodržovat v dětství, jim pomohou k tomu, aby se z nich stali zodpovědní dospělí lidé. Dobrá pravidla určují rodiče po společné domluvě. Při tvorbě pravidel je důležité se zamyslet, jestli:

- je pravidlo pro dítě dobré
- bude mít na jeho život pozitivní vliv
- ochrání dítě před nebezpečím
- naučí se dítě díky pravidlům například poctivosti, pracovitosti, laskavosti
- učí, jak správně zacházet se svým majetkem
- učí dobrému chování⁵⁷

Etika rodiny nebo určitá pravidla a principy, podle kterých by se měli členové rodiny řídit, mají svůj základ v hebrejském textu Starého zákona a v řeckém textu Nového zákona. Rodiny mnoha kultur byly zmíněnými texty ovlivňovány. Nyní však hrozí nebezpečí, že budou hodnoty ztraceny. Největším problémem je vytrácející se důraz, který je kladen na význam rodiny.⁵⁸

⁵⁵ KOLAČNÁ, E. O lásce manželské a rodičovské. Praha: CEVAP. 2006. str. 152.

⁵⁶ KOLAČNÁ, E. O lásce manželské a rodičovské. Praha: CEVAP. 2006. str. 148 – 152.

⁵⁷ CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny: dynamika vztahů zdravé rodiny. Praha: Návrat domů. 2005. str. 108 – 111.

⁵⁸ CHAPMAN, G. Pět znaků láskyplné rodiny: dynamika vztahů zdravé rodiny. Praha: Návrat domů. 2005. str. 201.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na etické kodexy autorit, které na děti působí ve školním i mimoškolním prostředí a nesou za ně velkou zodpovědnost. Cílem mé práce bylo vytvořit přehled etických kodexů, popřípadě pravidel a povinností daných autorit.

Mezi již zmíněné autority patří Policie České republiky, u které jsem vytyčila zásadní body jejího etického kodexu a popsala hlavní hodnoty, které by měl každý policista při své práci dodržovat. V době, kdy Etický kodex Policie České republiky neexistoval, museli se policisté řídit podle pravidel policejní etiky, kterou jsem také zmínila ve své práci. V oblasti, týkající se pedagogů, jsem vymezila odpovědnost pedagoga vůči žákům a rodičům a zabývala jsem se vztahem mezi pedagogem a žákem. Pedagogům by při své práci mohl pomoci významný dokument *Charta učitelů*, jenž stanovuje pravidla a povinnosti jejich profese. Zjistila jsem, že i přes absenci etického kodexu pedagogů mají některé školy v České republice svůj vlastní etický kodex. Inspirací při tvorbě jejich kodexu jim byl *Etický kodex křesťanského učitele*. Autoritou, která děti ovlivňuje ze všech složek nejvíce, jsou bezesporu masová média. Popsala jsem jejich funkci a zabývala jsem se informační etikou jako hlavním zdrojem, který určuje pravidla a povinnosti v oblasti masových médií. Speciálně jsem se soustředila na tisk (noviny), Internet, rozhlas (rádio) a televizi. Na úlohu a funkci rodiny jsem se zaměřila v návaznosti na rodiče, kde jsem se zabývala jejich povinnostmi a etikou výchovy.

Tato bakalářská práce je již nyní přínosem ve výchovně-vzdělávacím procesu především v hodinách občanské a rodinné výchovy. Pedagožka ze Základní školy ve Ptení z ní čerpá zajímavé informace díky přehledně uspořádaným etickým kodexům autorit, o kterých by děti měly vědět co nejvíce.

LITERATURA A ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Literatura

1. ČAPKA, F. ed. *Slovník českých a světových dějin*. Brno: CERM, 1998. 431 s. ISBN 80-7204-081-2.
2. ČINČERA, J. *Informační etika: sylabus k bakalářskému studiu informační vědy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 81 s. ISBN 80-210-2981-1.
3. DOLISTA, J., JEŽEK, R. *Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 122 s. Vysokoškolská učebnice VŠERS. ISBN 80-86708-20-9.
4. DOROTÍKOVÁ, S. ed. *Profesní etika učitelství*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2003. 105 s. ISBN 80-7290-102-8.
5. *Étos - etika v pedagogice a sociální práci*. vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. 114 s. ISBN 978-80-7372-788-8.
6. FILIP, Z., HODOVSKÝ, I., ed. *Etika pro učitele: Sborník příspěvků ze semináře*. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 1994. 87 s.
7. FLORI, J. *Rytíři a rytířství ve středověku*. vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2008. 253 s., [8] s. barev. obr. příl. Kulturní historie. ISBN 978-80-7021-897-6.
8. HEROGOVÁ, Z. *Policejní etika*. vyd. 1. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. 327 s. ISBN 80-238-9984-8.
9. CHAPMAN, G. D. *Pět znaků láskyplné rodiny: dynamika vztahů zdravé rodiny*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, ©2005. 205 s. ISBN 80-7255-123-X.
10. JANOŠ, K. *Informační etika*. 1. vyd. Praha: Česká informační společnost, 1993. 134 s.
11. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7.
12. KOLAČNÁ, E. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006. 186 s. ISBN 80-86963-01-2.

13. PECK, M. S. *Nevyšlapanou cestou: Nová psychol. lásky, tradičních hodnot a duchovního růstu*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993. 249 s. ISBN 80-207-0469-8.
14. PRÉMA, Z. *Láska učitele: příručka etiky pro učitele a aspiranty vyššího lidského ideálu*. vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012. 58 s. ISBN 978-80-7395-468-0.
15. ROZEHNALOVÁ, M. ed. *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence: 4. odborný seminář, 6.-8. října 2003, SZÚ Praha*. Praha: Free Teens Press, 2003. 264 s. ISBN 80-902898-3-5.
16. RYLE, J. CH. *Povinnosti rodičů*. vyd. 1. Žandov: Poutníkova četba, 2012. 92 s. ISBN 978-80-904371-9-7.
17. SOKOL, J. *Filosofická antropologie: člověk jako osoba*. vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 222 s. ISBN 80-7178-627-6.
18. ŠELDER, A. *Učitelská charta*. 1. vyd. Praha, 1968.
19. TISCHNER, J. *Etika solidarity: Myšlienky, ktoré pomáhali Poliakom v zápase s komunizmom*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 1998. 164s. ISBN 80-7149-235-3.
20. VANĚK, J. *Principy obecné, ekonomické a informační etiky*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 246 s. Ekonomie. ISBN 80-86861-54-6.
21. VESELÁ, R. a kol. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s. ISBN 80-86432-48-3.
22. VOKUŠ, J. *Policie České republiky = Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. 1. vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. 84 s. ISBN 978-80-254-6098-6.

Elektronické zdroje

1. ČERVENÝ, P. *Etický kodex křesťanského učitele* [online]. 2005[cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/fialova-rada/?cmd=download&id=9915>>
2. *Etický kodex novináře: Etika. Syndikát novinářů České republiky* [online]. 2008. vyd. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>>
3. *Etický kodex Policie České republiky. Policie* [online]. 2010 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>>
4. *Etický kodex učitele Základní školy v Chlumci nad Cidlinou* [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.zschlumecnc.cz/index/eticky-kodex-ucitele>>
5. *Kodex České televize: zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. In: *Kodex České televize: zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání* [online]. 2003. vyd. Praha: Česká televize, 2003 [cit. 2013-04-07]. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <<http://img12.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>>
6. *Kodex Českého rozhlasu*[online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf>
7. *Rozhlas*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozhlas>>
8. *Televizor*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Televizor>>
9. *The Core Rules of Netiquette*. In: [online]. [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <<http://www.albion.com/netiquette/corerules.html>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha číslo 1: Etický kodex Policie České republiky

Příloha číslo 2: Charta učitelů

Příloha číslo 3: Etický kodex křesťanského učitele

Příloha číslo 4: Etický kodex učitele Základní školy v Chlumci nad Cidlinou

Příloha číslo 5: Etický kodex novináře

Příloha číslo 6: Kodex Českého rozhlasu

Příloha číslo 7: Kodex České televize

Příloha č. 1

Etický kodex Policie České republiky

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

- a. chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b. prosazovat zákonnost,
- c. chránit práva a svobody osob,
- d. preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e. usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky je

- a. profesionalita,
- b. nestrannost,
- c. odpovědnost,
- d. ohleduplnost,
- e. bezúhonnost.

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je

- a. prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b. chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c. uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d. při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- e. používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f. nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g. zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,

- h. zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i. zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- a. usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b. dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c. netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- a. nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b. chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.⁵⁹

⁵⁹ *Etický kodex Policie České republiky*. Policie [online]. 2010 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>>

Příloha č. 2

Charta učitelů

Předmluva

Učitelé hrají významnou úlohu ve společnosti. Výchova dětí je velmi důležitá nejen pro rozvoj osobnosti, ale pro pokrok celé společnosti. Učitelské povolání ukládá povinnosti, kterými mají odpovídat práva učitelů. Učitelé mají právo na svobodné uplatňování občanských práv a práv vyplývajících z jejich povolání.

Učitelé, kteří vytyčili jako cíl opravdový rozvoj osobnosti dítěte, mají respektovat svobodu vyznání u svých žáků a podporovat rozvoj jejich kritického ducha.

Článek 1

Základní povinností učitele je respektovat lidskou bytost dítěte, vyhledávat a rozvíjet jeho schopnosti, vychovávat ho při vyučování, stále se snažit vytvářet morálku budoucího člověka a občana a vychovávat dítě v duchu demokracie, míru a přátelství mezi národy.

Článek 2

Práva vyučujících nezávisí ani na pohlaví, ani na rase a barvě pleti. Nezávisí rovněž na víře a smýšlení, pokud vychovatel sám dodržuje u dítěte svobodu víry a myšlení.

Žádný vychovatel nemá být pronásledován za to, že vychovává své žáky na základě povinností svého povolání, stanovených v článku 1.

Článek 3

Učitelé mají právo na pracovní smlouvu, poskytující záruky, pokud jde o jejich stálé zaměstnání a vůbec vše, co se týká jejich učitelského povolání, především pak pokud jde o přijímání do školní služby, zkušební období, jmenování, postup, disciplinární tresty a odvolání ze služby.

Článek 4

Při plnění školních osnov má být respektována pedagogická a stavovská svoboda učitelů; mají být podporováni ve své iniciativě, zvláště pokud jde o volbu vyučujících metod, učebnic a účast učitelských zástupců při projednávání pedagogických a učitelských problémů.

Článek 5

Učitelé mají právo svobodně se sdružovat ve stavovských a odborových organizacích. Tyto organizace mají právo zastupovat učitele za všech okolností.

Článek 6

Všichni učitelé mají právo na nejvyšší všeobecnou i odbornou přípravu, na základní vzdělání nutné pro přijetí na universitu. Žádný důvod rázu sociálního nebo materiálního nesmí bránit budoucím učitelům ve studiu.

Článek 7

Povinností učitelů je zdokonalovat se ve svém povolání; mají právo na další odborné vzdělávání a potřebné materiální prostředky, zvláště jim má být umožněno podnikat cesty nebo se účastnit výměnných delegací, aby tak zvýšili své vzdělání a seznámili se přímo s národním i mezinárodním životem.

Článek 8

Všichni učitelé mají právo na plat odpovídající sociálnímu a kulturnímu významu jejich povolání, který by jim umožnil plně se věnovat svému povolání. Při stejné kvalifikaci a stejném služebním zařazení se má bez diskriminace uplatňovat zásada „za stejnou práci – stejnou mzdu“.

Článek 9

Učitelé mají právo na placené prázdniny v délce školních prázdnin, na placenou dovolenou v době nemoci a na penzi, zajišťující jejich důstojný materiální život. Vdovy, sirotci a osoby, o něž se učitel musel starat, mají právo na penzi, která by stačila k uhájení jejich existence.

Článek 10

Učitelé mají právo vyučovat ve vyhovujících učebnách, vybavených pomůckami a veškerým materiálem potřebným k vyučování, s omezeným počtem žáků, aby vyučování bylo co nejúčinnější.

Článek 11

Zařazení škol nemá záviset na sociálním postavení žáků ani na stupni škol, ale na potřebách vyučování. Ve všech školách mají být zvláštní místnosti, aby v nich mohli odborní pracovníci zařídit lékařskou a zubní péči, kantýny, tělocvičny, laboratoře, dílny, knihovny apod.

Článek 12

Škola má přispívat k utváření charakteru dítěte. Lidská kázeň, respektující důstojnost dítěte a učitele, má odstranit jakoukoli drezůru dětí a jakékoli násilí.

Článek 13

Děti s menšími schopnostmi se mají učit ve zvláštních školách, aby je bylo možno zařadit co nejdříve do normálního vyučování a do života společnosti. Děti s tělesnou vadou, která jim zabraňuje účastnit se normálního školního vyučování, se mají učit ve zvláštních ústavech metodami odpovídajícími povaze jejich vady.

Článek 14

Třídy a školy, kde se provádí vědecké bádání, mají umožňovat výzkumným pracovníkům metodické pokusy pod kontrolou, a umožnit tak nové pokroky a rozvoj v pedagogice. Informační služby by měla uveřejňovat výsledky tohoto bádání.

Článek 15

Učitelé mají mít možnost spolupracovat prostřednictvím pověřených zástupců na zdokonalení administrativy a technického vybavení škol a svého povolání.⁶⁰

V Moskvě 10. srpna 1954

⁶⁰ ŠELDER, A. Učitelská charta. Praha. 1968. str. 8 – 10.

Příloha č. 4

Etický kodex křesťanského učitele

Preambule

Smysl a cíl Etického kodexu učitele

Etický kodex učitele určuje etické normy, které je nutné dodržovat při výkonu jeho profesní činnosti. Etický kodex učitele poskytuje i pozitivní orientaci v mravních aspektech vykonávané práce a správnou sebekontrolu toho, kdo ji vykonává. Učitelské povolání patří mezi ty profese, které etický kodex vyžadují, protože pedagog svým formačním působením spoluvytváří etické vlastnosti a lidsky mravní kvality mladé generace. Etický kodex učitele má sloužit i jako zdroj pozitivní pracovní motivace a uvědomění si vznešenosti pedagogické práce a sounáležitosti s církví. Chce zároveň ulehčit osobní identifikaci s vykonávaným povoláním a jeho akceptování přispěje i ke zkvalitnění náročné učitelské práce. Cílem Etického kodexu učitele je upřesnit morální povinnosti učitele a být měřítkem pro jejich posouzení. Snaží se pedagogovi ulehčit jeho vlastní sebehodnocení a může sloužit i k obraně pedagoga proti neoprávněné kritice a výčitkám ze strany občanské a rodičovské veřejnosti, případně státních a samosprávních orgánů i nestátních organizací.

Filozoficko-etické východisko

Zdrojem koncepce Etického kodexu učitele jsou základní hodnoty křesťanské kultury, ze kterých vyrostla naše historická tradice. Každá lidská bytost je osoba obdařená důstojností a svobodou. Člověk není jen produktem prostředí a okolností. Proto zdůrazňujeme, že lidský život musí být chráněn celou společností.

Každé dítě kromě práva na život má právo na výchovu a vzdělání odpovídající jeho schopnostem. Potřebuje však pomoc a vedení při svojí orientaci a poznávání. To ale neznamená ideologickou manipulaci ani nesprávně chápanou seberealizaci a extrémní volnost. Důstojnost a svoboda dětské osoby předpokládá pomoc společnosti jako základní princip sloužící osobnímu dobru dítěte a veřejnosti.

Proto je výchova ke ctnostem prostřednictvím morálních vzorů a aktivní zvládnání života cestou vzdělávaného k pravé svobodě člověka a osobní zodpovědnosti.

Charakteristika práce učitele

Zatím málo oceněná učitelská profese je jedním z nejdůležitějších povolání s mimořádnou zodpovědností. Intenzivní změny ve společenském prostředí kladou nesmírné nároky na

lidský subjekt, který se musí vyrovnávat se složitými problémy současného světa. Požadavky na práci učitele vzrůstají s přibývajícím vědeckými poznatky a hlavně sociálními problémy mnohých rodin. Pedagog musí alespoň z části kompenzovat nefunkčnost rodiny a intenzivně hledat způsoby jak tuto situaci zvládnout. Z mnohotvárnosti pedagogické činnosti vyplývají vysoké požadavky na osobní předpoklady učitele, protože pedagogickým nástrojem je i samotná osobnost a chování učitele se všemi jeho vlastnostmi.

Učitelská práce obsahuje:

- činnost diagnostickou: poznávání schopností, zručností a vědomostí žáka
- činnost organizační: práce ve skupinových podmínkách v rámci školské instituce
- činnost sociální komunikace, sociálního řízení a kooperace
- tvořivé intelektové aktivity: při volbě didaktických přístupů a metod na objasnění učiva a jeho návaznost na další vědomosti do uceleného obrazu skutečnosti

Předpokladem pedagogické práce jsou proto pozorovací talent, hlubší psychologické vědomosti, dobré usuzovací schopnosti a systematická práce.

Pedagog a křesťanská víra

Křesťanský pedagog má být vyspělou osobností, aby se mohl stát pozitivním a názorným příkladem, se kterým se žáci mohou ztotožňovat a kterého mohou napodobovat. Víra v Boha působí jako motivační zdroj. Pedagog v jejím světle chápe svou výchovnou a vzdělávací činnost jako osobní poslání v rámci Božího plánu. Z toho vyplývá větší zodpovědnost nejen vůči společnosti a vlastnímu svědomí, ale také vůči Bohu. Křesťanský učitel je povolán svou prací i životem hlásat biblickou radostnou zvěst a vést mladé ke Kristu, který je učitelem všech. Víra je zároveň pramenem naděje a potřebného pedagogického optimismu. Otevírá nový rozměr života a jeho smysl. Učitelé poskytují pevný základ a jasnou hodnotovou orientaci i zaměření, aby svým příkladem přispíval k pozitivní hodnotové orientaci žáků, k jejich schopnosti rozlišovat dobré od zlého, a tak nacházet hlubší smysl života. To je podstata zvláštní, náročné a zodpovědné povinnosti křesťanského učitele.⁶¹

⁶¹ ČERVENÝ, P. *Etický kodex křesťanského učitele* [online]. 2005[cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/fialova-rada/?cmd=download&id=9915>>

Příloha č. 4

Etický kodex učitele Základní školy v Chlumci nad Cidlinou

UČITEL

- respektuje žáky a všestranně je rozvíjí
- dává rovné šance žákům
- nese zodpovědnost za své chování
- učí žáky svobodně v rozhodování a za své jednání nést důsledky
- nezneužívá moc
- pracuje týmově s kolegy
- profesně roste a studuje odborné prameny
- je morálně bezúhonný
- věnuje pozornost názorům druhých
- přistupuje aktivně k životu školy⁶²

⁶² *Etický kodex učitele Základní školy v Chlumci nad Cidlinou* [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <<http://www.zschlumecnc.cz/index/eticky-kodex-ucitele>>

Příloha č. 5

Etický kodex novináře

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace

Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl.17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:

- a. zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami,
- b. respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- c. dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- d. hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií,
- e. neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- f. nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
- g. odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
- h. odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
- i. přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,
- j. nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

2. Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice

Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:

- a. nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,

- b. vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,
- c. nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- d. nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- e. nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- f. nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- g. nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- h. nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb.

3. **Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu medií**

Z tohoto hlediska je novinář povinen řídit se těmito požadavky:

- a. nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena,
- b. jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže,
- c. respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí,
- d. dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení,
- e. považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby,
- f. kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně,
- g. novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny,
- h. nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace,

- i. při reprodukci jakéhokoli textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu,
- j. plagiát se zásadně zakazuje.⁶³

⁶³ *Etický kodex novináře: Etika.* Syndikát novinářů České republiky [online]. 2008. vyd. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: < <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>>

Příloha č. 6

Kodex Českého rozhlasu

Preambule

V souladu s posláním a vymezením rozhlasového vysílání jako služby veřejnosti, jak ji definovaly státy Rady Evropy a Evropské unie, Český rozhlas především:

- a) Poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů.
- b) Své programy vysílá svobodně a nezávisle.
- c) Podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství zvláště se vyvaruje kulturní, sexuální, náboženské, rasové či politické diskriminace a společenské segregace.
- d) Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek.
- e) Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.
- f) Vytváří pluralitní, nápaditou a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítka, a nepodřizuje snahu o kvalitní výstup tlakům trhu.
- g) Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin.
- h) Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti, aby napomohl vzájemnému porozumění a toleranci a podporoval soudržnost mnohonárodnostní a multikulturní společnosti.
- i) Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního, evropského a světového kulturního dění a dědictví.
- j) Provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí a přispívá tak k propagaci dobrého jména České republiky.
- k) Pěstuje původní rozhlasovou tvorbu a dbá na to, aby programová schémata původní rozhlasovou tvorbu (rozhlasové hry a dramatizace, rozhlasové dokumenty, komponované literární a hudební pořady apod.) obsahovala. Český rozhlas pořizuje vlastní hudební nahrávky, zachycuje a archivuje nejlepší projevy českého interpretačního umění hudebního i slovesného.
- l) Rozšiřuje posluchačský výběr tím, že poskytuje nabídku programových služeb, jež provozovatelé vysílání s licenci běžně neposkytují. Nepovyšuje kritérium sledovanosti pořadů nad jejich kvalitu. Český rozhlas si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy Českého rozhlasu ovládá

tvůrčivý přístup, tolerance a kritické myšlení. Účelem existence rozhlasu jako služby veřejnosti je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Český rozhlas přispívá k vytváření prostoru pro svobodu slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Program a jednání Českého rozhlasu budou vždy poměřovány také etickými normami. Český rozhlas vychází z mravních tradic evropského civilizačního okruhu. Předpokladem úspěšného plnění takto obecně vytyčeného poslání je poznání potřeb obyvatel, proto bude Český rozhlas neustále hledat a posilovat zpětné vazby s veřejností. Rozhlas služby veřejnosti plní úlohu jedné z nejvýznamnějších kulturních institucí v České republice. Tuto službu nelze uskutečňovat bez rozvinutí vlastní výroby rozhlasových pořadů a trvalé péče věnované původní tvorbě. Proto bude soustavně a systematicky sledovat české umění a podněcovat vznik, rozpracování a ztvárnění rozhlasových a uměleckých projektů do výsledné podoby, kterou by poté mohl zprostředkovat posluchačům. V souladu s čl. 5.1 až 5.6 bude vytvářet podmínky pro uplatnění tvůrců různých generací a rozličných uměleckých směrů. Pracovníci, kteří se podílejí na vysílání služby veřejnosti, musí splňovat vedle odborných požadavků také požadavky mravní. Odpovědnost těch, kteří oslovují statisíce lidí, je mimořádná i tím, že je stvrzována v nepřetržitém procesu a za všech objektivních i subjektivních okolností. Týmovou prací každodenně pomáhají rozvoji demokratické společnosti, obohacují veřejnost o nové poznatky, dávají prostor svobodné výměně názorů, pomáhají zachovávat tradiční hodnoty lidského života, rozvíjejí kulturní identitu a přispívají k orientaci ve světě. Pro Kodex je nejvyšším a nepominutelným kritériem, k němuž zavazuje humanistická tradice v nejširším slova smyslu, respekt k lidské důstojnosti založený na úctě k veškerým projevům existence.⁶⁴

⁶⁴ *Kodex Českého rozhlasu*[online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf>

Příloha č. 7

Kodex České televize

Preambule

Zákon o České televizi předjímá přijetí Kodexu, který má stanovit zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání závazné pro Českou televizi a její pracovníky. Zákon určuje, že se porušení Kodexu kvalifikuje jako porušení pracovní kázně podle zvláštního právního předpisu, zákoníku práce. Proces schvalování tohoto dokumentu Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR spolu se zmíněným odkazem na zákoník práce pak znamená, že se z norem obvykle samoregulačních, stanovených a přijímaných samotným médiem, stávají de facto normy pracovněprávní.

Jakkoliv tradice většinou upřednostňuje při chápání výrazu „kodex“ etický rozměr a s ním spojenou určitou míru obecnosti pojmosloví i obsahu zakotvených postupů, zákon v tomto případě předpokládá přijetí souboru norem, jež budou vymahatelné, a tedy dostatečně určité a konkrétní.

Jednotícím motivem formulace následujících zásad a pravidel se stal záměr přispět k rozvoji veřejné služby, kterou poskytuje Česká televize. Kodex má sloužit nejenom jako vodítko pro správné rozhodování při řešení konkrétních otázek a problémů televizního vysílání, ale současně představuje závazek kvality daný divákům a veřejnosti.

Kodex vychází z pojetí veřejné služby zajišťující přístup k informacím, kultuře, vzdělání a zábavě pro všechny občany. Česká televize v tomto smyslu představuje otevřený veřejný prostor pro setkávání zkušeností, postojů a prožitků vlastních různým lidem a skupinám žijícím na území České republiky. Tím mimo jiné napomáhá informační a kulturní sebe-realizaci rozmanitých menšin, jež se ocitají mimo hlavní proud názorů, kultury a zábavy, při současném poznání těchto menšin většinou.

Na základě programu Rady Evropy pro veřejné vysílání Česká televize především:

- a) Vytváří svými pořady orientační bod pro všechny členy společnosti a podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství; zvláště se pak musí vyvarovat jakýchkoli forem kulturní, sexuální, náboženské či rasové diskriminace a společenské segregace.
- b) Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat nejširší možné spektrum názorů a hledisek.
- c) Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace a komentáře.
- d) Vytváří pluralitní, invenční a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítká, a nepodřizuje snahu o kvalitní výstup tlakům trhu.

- e) Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin.
- f) Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti s cílem napomáhat vzájemnému porozumění a toleranci a podporovat soudržnost mnohonárodní a multikulturní společnosti.
- g) Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního a evropského kulturního dění a dědictví.
- h) Dbá na to, aby programová schémata obsahovala významný podíl původní tvorby, zvláště celovečerních filmů, dramatické tvorby a dalších tvůrčích počínů, a má na zřeteli potřebu spolupráce s nezávislými výrobci a filmovým sektorem.
- i) Rozšiřuje divácký výběr tím, že poskytuje nabídku programových služeb, jež komerční vysílatelé normálně neposkytují. Nepovyšuje kritérium sledovanosti pořadů ani rychlosti informace nad jejich maximální možnou kvalitu.

Česká televize si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy České televize ovládá tvořivost, tolerance a kritické myšlení.

Účelem existence televize veřejné služby je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Česká televize přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělává a baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho dílu i ke všem formám existence.

Předpokladem úspěšného plnění takto obecně vytyčeného poslání je poznání potřeb občanů a jednotlivých diváckých skupin, proto bude Česká televize neustále hledat a posilovat zpětné vazby s veřejností. Snaha po sebeuplatnění či slávě musí být podřízena pokoře vůči rozmanitosti společnosti i televizního publika.

Pracovníci, kteří se podílejí na vysílání veřejné služby, musejí splňovat vedle odborných požadavků také požadavky mravní. Odpovědnost jedinců, kteří oslovují statisíce lidí, je mimořádná i tím, že je stvrzována v nepřetržitém procesu a za všech objektivních i subjektivních okolností. Týmovou prací každodenně pomáhají rozvoji demokratické společnosti, obohacují veřejnost o nové poznatky, dávají prostor svobodné výměně názorů, pomáhají zachovávat tradiční hodnoty lidského života, rozvíjejí kulturní identitu a přispívají k orientaci ve světě.

Pro Kodex je nejvyšším a nepominutelným kritériem, k němuž zavazuje humanistická tradice v tomto nejširším slova smyslu, respekt k lidské důstojnosti založený na úctě k veškerým projevům existence.⁶⁵

⁶⁵ *Kodex České televize: zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání*. In: *Kodex České televize: zásady naplňování veřejné služby v oblasti televizního vysílání* [online]. 2003. vyd. Praha: Česká televize, 2003 [cit. 2013-04-07]. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: <<http://img12.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Procházková
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	ThMgr. Dušan Špiner, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Etický kodex zodpovědnosti
Název v angličtině:	The Ethics Code of Responsibility
Anotace práce:	Ve své bakalářské práci vytvářím přehled etických kodexů profesí a autorit, jenž vytyčují morální hodnoty a chování u dětí na základních školách. Zabývám se nejen pravidly a povinnostmi platícími pro pedagogy, pracovníky v masových médiích a rodiče, ale také rozbořem Etického kodexu policie České republiky.
Klíčová slova:	odpovědnost, autorita, kodex, základní škola, etika
Anotace v angličtině:	In my thesis I create overview of ethical codes of professions and authorities that outline the moral values and behavior among children in primary schools. I deal with not only the rules and obligations that are used by teachers, workers in the mass media and parents, but I also do the analysis of Ethics Code of the Police of the Czech Republic.
Klíčová slova v angličtině:	responsibility, authory, code, primary school, ethics
Přílohy vázané v práci:	Příloha číslo 1: Etický kodex Policie České republiky Příloha číslo 2: Charta učitelů Příloha číslo 3: Etický kodex křesťanského pedagoga Příloha číslo 4: Etický kodex učitele Základní školy v Chlumci nad Cidlinou Příloha číslo 5: Etický kodex novináře Příloha číslo 6: Kodex Českého rozhlasu Příloha číslo 7: Kodex České televize
Rozsah práce:	42 stran
Jazyk práce:	český

